

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
Розвиток пам'яті дітей дошкільного віку

Гладоник Клара Іванівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Бергхауер-Олас Е.Л.,

доктор філософії з галузі

соціальні та поведінкові науки,

доцент

Завідувач кафедри:

Біда О.А.

доктор педагогічних наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладом освіти**

**Кваліфікаційна робота
Розвиток пам'яті дітей дошкільного віку**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу

Гладоник Клара Іванівна

освітня програма 01 Освіта/Педагогіка
спеціальність 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Бергхауер-Олас Е.Л.**,
доктор філософії з галузі
соціальні та поведінкові науки, доцент

Рецензент: **Гаврилюк І. Ю.**,
старший викладач

Берегове
2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító,
Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék**

Az emlékezet fejlődése óvodáskorban

Szakdolgozat

Készítette: Hladonik Klára

IV. évfolyamos Óvodapedagógia

szakos hallgató

Témavezető: Berghauer-Olasz E.,

PhD, docens

Recenzens: Gávriljuk Iлона,

adjunktus

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. ПАМ'ЯТЬ	8
1.1. Дослідження пам'яті.....	8
1.1.1. Сучасні дослідження.....	9
1.2. Процес запам'ятовування.....	10
1.3. Системи пам'яті	12
1.4. Розвиток пам'яті.....	14
1.4.1. Формування сталості об'єкта.....	15
1.4.2. Дитяча пам'ять	16
II. ПАМ'ЯТЬ І ДОШКІЛЬНИЙ ВІК	18
2.1. Удосконалення пам'яті в дошкільному віці	19
2.2. Розвиток пам'яті за допомогою казки	20
2.2.1. Вибір казки в дитячому садку	23
2.2.2. Розповідь казки, оповідання.....	25
2.3. Поліпшення пам'яті за допомогою ігор	27
2.3.1. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час ігрової діяльності.....	29
III. ЕМПІРИЧНЕ ТЕСТУВАННЯ ДО РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ	31
3.1. Короткий опис групи	32
3.2. Хід тестування	33
3.3. Порівняльний аналіз.....	37
ВИСНОВКИ	40
ВИСНОВКИ УКРАЇНСЬКОЮ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	43
ДОДАТКИ	45
СПИСОК ТАБЛИЦЬ	58

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
I. AZ EMLÉKEZET	8
1.1. Az emlékezet kutatása	8
1.1.1. Jelenkori kutatások	9
1.2. Az emlékezés folyamata	10
1.3. Emlékezeti rendszerek	12
1.4. Az emlékezet fejlődése	14
1.4.1. A tárgyállandóság kialakulása	15
1.4.2. Gyermekkori emlékezet	16
II. EMLÉKEZET ÉS AZ ÓVODÁSKOR	18
2.1. Az emlékezet fejlesztése óvodáskorban	19
2.2. Az emlékezet fejlesztése mesével	20
2.2.1. Meseválasztás az óvodában	23
2.2.2. Mesemondás, mesebemutató	25
2.3. Az emlékezet fejlesztése játékkal	27
2.3.1. IKT alkalmazása a játéktevékenységek során	29
III. EMPIRIKUS KUTATÁS AZ EMLÉKEZET FELMÉRÉSÉHEZ	31
3.1. A csoport rövid jellemzése	32
3.2. A vizsgálat menete	33
3.3. Összehasonlító elemzés	37
ÖSSZEFOGLALÁS	40
UKRÁN NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÁS	42
HIVATKOZOTT IRODALOM	43
MELLÉKLETEK	45
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	58

Az emlékezet fejlődése óvodáskorban

Bevezetés

„Az emlékezet a múlt és jelen képzeletbeli konstellációja, amely új élményt szül.

Az emlékezetnem a múlt raktára, hanem a jelen kincsesára”

(Lynda Sexson)

Az emlékezet az elmének az a képessége, amely segítségével az előzőleg tapasztalt, észlelt, tanult, átélt dolgokat elraktározza, majd újból megjeleníti. Szükséges minden gondolkodási művelethez, fontos a tanulás, munka folyamatában. Az ember az emlékezés révén teremt kapcsolatot a múlt és a jelen tapasztalatai között. Az emlékezeti tevékenység biztosítja tehát megismerésünk és pszichikumunk működésének folyamatosságát. Egyaránt fontos szerepe van a közvetlen és a közvetett tapasztalatszerzésben, nélküle ugyanis nem valósulhatna meg az érzékelés-észlelés, de a gondolkodás sem.

Az emlékezet fejlődése óvodáskorban című munka az emlékezetet, annak lépcsőfokait, lényegesebb állomásait foglalja magába. Betekintést nyerhetünk az emlékezet fejlődésébe a csecsemőkortól az óvodáskor végéig. Bemutatja és összegzi az óvodáskorú gyermek emlékezet fejlődésének sajátosságait.

Az óvodáskorú gyermek emlékezete egy olyan témakör, amely bármikor aktualitást szolgáltat. A megismerési folyamatok segítségével, az észlelésen, a megszerzett tapasztalatokon keresztül történik a gyermeki képességek, készségek fejlődése, melyben az emlékezet szintjének, fejlettségének is igen nagy a szerepe. Rendkívül fontos tudnunk a gyermekek emlékező tehetségének szintjét, mivel része a felnőtté válás folyamatának, szerepe van az önmeghatározásukban és én tudatuk kialakulásában. Segítheti a gyermeket az őt körülvevő világba való beilleszkedésbe, benne van a személyiség kialakulásának folyamatában.

Az szakdolgozat különböző pszichológiai szakirodalomra támaszkodik, amelyek közül legkiemelkedőek Eysench, M. W. - Baddeley, A. - Anderson, M. C.: *Emlékezet* Baddeley, A.: *Az emberi emlékezet*, Bettelheim, B.: *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek*, Cole, M. - Cole, S. R.: *Fejlődéslélektan*, Kovács György – Bakosi Éva: *Óvodapedagógia I.*, Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes: *Gyermeklélektan*, Margitics Ferenc: *A személyiség fejlődése*, Zilahi Józsefné: *Mese – vers az óvodában* könyvei.

A szakirodalmak segítségével sikerült kellő képen szemléltetni magát az emlékezetet

és az emlékezetet fejlődésének folyamatát. M. W. Eysench – A. Baddeley – M. C. Anderson „Emlékezet” című műve adta a szakdolgozat első fejezetének alapozó részét. A mű az emberi emlékezet minden területét lefedi. Nagyszerűen mutatja be, hogy az emlékezetnek milyen szerepe van a gondolkodási műveletekben, a tanulás és a munka folyamatában. Kovács György – Bakosi Éva „Óvodapedagógia I.” című munkája alapozta meg a szakdolgozat második fejezetét. A könyv átfogó képet nyújt az emlékezet fejlesztésének fontosságáról, az emlékezet terjedelmének növekedéséről óvodáskorban.

A szakdolgozat a vonatkozó szakirodalom feldolgozását tartalmazza. Az első fejezet részletesen kitér az emlékezet fogalmára. Bemutatja az emlékezés folyamatát, szakaszait, a memória különböző típusait. Itt kerül bemutatásra a gyermek emlékezetének fejlődése a megtermékenyüléstől az óvodáskor végéig. Betekintést nyújt a kora gyermekkori emlékezeti működés sajátosságaiba és képet alkot fejlődésének mozgatórugóiról.

A második fejezet kitér az óvodás gyermek emlékezetének jellegzetességeire, hogyan fejlődik különböző korcsoportokban és mi módon fejleszthető. Rávilágít a mese, a vers, a játék emlékezet fejlesztő szerepére óvodáskorban.

A harmadik fejezetben az óvodáskorúak körében végzett vizsgálat eredménye került analízisra, a vizsgálat célja volt megválaszolni és a gyakorlatban is feltérképezni, hogy hogyan fejlődik az emlékezet különböző korcsoportoknál. Alátámasztani, hogy a rövidtávú és hosszú távú emlékezet vizsgálata során a 6 éves óvodások adnak magasabb arányban pontos válaszokat a különböző feladatok elvégzésekor.

Az emlékezet fejlődésének nyomon követése fontos szerepet tölt be az óvodai nevelésben. Az eredmények ismeretében lehetővé válik a fejlesztési célok kijelölése, s az óvodapedagógus a tevékenységek tartalmának megválasztásával igazodni tud a gyermekcsoport igényeihez és a gyermekek egyéni fejlettségéhez. A feltárt eredmények lehetőséget kínálnak módszerek, munkaformák és szervezési módok igazítására a kognitív készségek fejlesztése terén. Az óvodai élet mindennapjaiban tudatosan is teremthetőek olyan pedagógiai helyzetek, amelyek támogatják a gyermekek emlékezetének a fejlődését. A verselés, mesélés, memória- és mozgásos játékok, séták, kirándulások az emlékezés fejlesztésének lehetséges színterei. Érdeemes foglalkozni azokkal az emlékezeti területekkel, ahol az óvodás gyermeknél az átlaghoz képest elmaradás tapasztalható.

I. AZ EMLÉKEZET

Az emlékezet az elmének az a képessége, amely segítségével az előzőleg észlelt, tanult, tapasztalt, átélt dolgokat elraktározza, majd újból megjeleníti. Szükséges minden gondolkodási művelethez, fontos a tanulás, a munka folyamatában. Minél alaposabban dolgoz fel a központi idegrendszer valamit, annál jobban berögződik a tudatba, a fel nem idézett tartalmak fokozatosan eltűnnek. Az emlékezet lehetővé teszi, hogy megkülönböztessük azt, amit tudunk, kik az emberek körülöttünk, hogyan kell cselekednünk vagy bizonyos feladatokat elvégezni, lehetővé teszi számunkra, hogy lokalizáljuk magunkat többek között az időben és a térben.

Az ember az emlékezés révén teremt kapcsolatot a múlt és a jelen tapasztalatai között. Az emlékezeti tevékenység biztosítja tehát megismerésünk és pszichikumunk működésének folyamatosságát. Egyaránt fontos szerepe van a közvetlen és a közvetett tapasztalatszerzésben, nélküle ugyanis nem valósulhatna meg az érzékelés-észlelés, de a gondolkodás sem. Ismereteink ugyanis nemcsak eredményei, hanem eszközei - előfeltételei - is az újabb megismerésnek; ahhoz, hogy ezt a szerepüket betölthessék, be kell vésznünk, meg kell őriznünk, és szükség esetén fel kell idéznünk őket (Szilvási, 2001).

Az emlékezés folyamata az embert körülvevő világra, az embert érő hatásokra épül. Ezek a hatások, érzékleti képek alakulnak át emlékképekké, amelyek aztán a későbbiekben vagy élénken, vagy halványan jelen vannak tudatunkban, és amelyekre vissza tudunk emlékezni. Az emlékezés lehetővé teszi, hogy eddigi ismereteinkhez az újat hozzákapsoljuk, régi tapasztalatainkat elraktározzuk, s megfelelő időben felelevenítsük.

Az én tudatunk kialakulásában, önmeghatározásunkban óriási szerepe van az emlékezetnek. Identitásunk kialakulásának fontos tényezői a gyermekkori élmények, a számunkra jelentős személyek, események (Juhász - Takács, 2006).

1.1. Az emlékezet kutatása

A kutatók jelenleg úgy vélik, hogy az emlékezés egy komplex, az agy számos területére kiterjedő folyamat, amely nem csak az agy egy meghatározott régiójában zajlik. Az emlékezés folyamata kódolással kezdődik, majd tárolással folytatódik és végül a felidézéssel zárul. Az utóbbi évtizedekben az emlékezetkutatás a kognitív tudományok vezető témájává vált, mintegy interdiszciplináris láncszemként a kognitív pszichológia és az idegtudomány között.

Herman Ebbinghaus (1850-1909) német filozófus volt az első, aki rámutatott arra, hogy az emlékezetet tudományos kísérletekkel is lehet vizsgálni. Vizsgálódásait saját emlékezetén végezte: szólistákat dolgozott ki, tanult meg és vizsgálta az emlékezeti teljesítményét. Az ő munkájából származik a felejtési görbe fogalma. Az emlékezet vizsgálatának ebbinghausi hagyománya, amelyet később verbális tanulási megközelítésnek neveztek, az Egyesült Államokban talált követőkre és nagy népszerűsége tett szert. Ezen kutatási irány követői azt vizsgálták, hogy a különböző feltételek hogyan befolyásolják az újonnan elsajátított ismeretek hozzákapcsolódását a régiekhez. Eredményeiket az inger-válasz kategóriák segítségével értelmezték, és kísérleteik során többnyire szólisták tanulását alkalmazták. Ez a megközelítés az 1930-as évektől nagyjából a 60-as évekig volt domináns (Baddeley – Eysench - Anderson, 2010).

Az emlékezetkutatás másik nagy gyökere a német alaklélektani iskolához köthető. Az elsősorban percepcióval foglalkozó irányzat az észleléskutatási eredményeit megpróbálta az emlékezetkutatásban is alkalmazni. A Gestalt-pszichológusok főként a belső reprezentációk fontosságát emelték ki az inger-válasz kapcsolatok helyett. Az emlékezetet egy aktív folyamatként kezelték, amely során a tanuló személy szervező tevékenységére is nagy hangsúlyt helyeztek. Ebben az irányzatban kiemelkedő szerepet játszottak olyan tudósok, mint George Mandler és Endel Tulving.

A pszichológusok emlékezettel kapcsolatos három alaptétele közül az egyik, hogy az emlékezet három részre bontható fel: a kódolás, a tárolás és az előhívás szakaszára. A második, hogy a rövid, illetve a hosszú idejű tárolást különböző memória típusok végzik. A harmadik pedig, hogy az emlékezet fajtája az információk jellegétől is függ (tényekről vagy készségekről van-e szó). Egyre több bizonyíték utal arra, hogy a különböző emlékezeti rendszereket eltérő agyi területek irányítják (Atkinson-Hilgard, 2005).

1.1.1. Jelenkori kutatások

A Temple Egyetem pszichológusprofesszora, Dr.Nora Newcombe szerint az emlékezet több mint egy mentális kép: „ *A pszichológia és az idegtudomány egyik nagy hozzájárulása az elmúlt évtizedekben az volt, hogy az emlékeket különböző kategóriákra bontották*”. Newcombe magyarázata szerint, két fő típusa van az emlékezetnek: az **explicit** és az **implicit** emlékezet, mindkettő a hosszú távú memória részét képezi. Az explicit memória tudatos felidézésre épül, és gyakran kapcsolódik konkrét időhöz és helyszínekhez. Ezzel szemben az implicit memória nem konkrét eseményekről szól, hanem inkább tudattalan,

érzelmi visszaemlékezés, nem igényel tudatos erőfeszítést. A gyerekek 2 éves koruk körül kezdenek explicit gyermekkori emlékeket kialakítani, de a legtöbbször körülbelül 7 éves korukig implicit emlék marad. Newcombe azt is megjegyzi, hogy az óvodás kor, vagyis körülbelül 3 évesen, jelenti azt a fordulópontot, amikor az explicit emlékek gyakoribbá, részletesebbé és érettebbé válnak, és hat-hét éves korra a gyerekek memóriája egyre inkább a felnőttekéhez hasonlóvá kezd válni. (Biczó, 2022).

Az is gyakori, hogyha sokat mesélnek a gyermeknek egy kisgyerekkori történésről, nehezen tudjuk eldönteni, hogy valóban emlékeznek-e rá, vagy csak annyiszor hallották, hogy emlékké alakult bennük. Newcombe szerint ezek bizonyos értelemben hamis emlékek, hiszen nem élték át azokat. Kísérletek során a kutatók megállapították, hogy lehetséges hamis részleteket bevinni az emberek emlékeibe. *„Egyszerre jó és rossz, hogy az emlékeink plasztikusak – mondja Newcombe – új dolgokat tudunk beépíteni, de nem szabad elfelejtenünk, hogy az emlékeink hamisak is lehetnek”* (Biczó, 2022).

A gyermekkori emlékezettel foglalkozó szakértők szerint, ha a szülők sokat beszélnek a múltból, az nagy szerepet játszik abban, hogy gyermekeik milyen korán és mennyi emléket őriznek meg a múltból.

A kanadai Memorial University of Newfoundland munkatársa, Carole Peterson, (PhD), a korai emlékekre gyakorolt szülői befolyást vizsgáló tanulmányt végzett, amely a nemek szerinti szülő – gyermek kombinációk hatását vizsgálta. A kutatás során 18-28 éves fiatal felnőtteket kértek meg, hogy idézzenek fel emlékeket az óvodás éveikből a szüleikkel kapcsolatban. *„Azt találtuk, hogy ha melegszívű szülei voltak, akik sok időt töltöttek a múltból való beszélgetéssel, akkor a férfiak többre emlékeztek a korai életükből, de az életük távolabbi szakaszából is voltak emlékeik. Ez különösen igaz volt akkor, ha fiúkkal az apjuk beszélgetett sokat”* – állapította meg Peterson. Szerinte az érzelmekkel teli és nagyobb összefüggésbe álló emlékek nagyobb valószínűséggel alakulnak ki korábban és maradnak meg tovább: *„A gyerekek emlékei koherensebbek, ha van kontextus: ki, mit, hol, mikor, miért és hogyan”* (Biczó, 2022).

1.2. Az emlékezés folyamata

Az emlékezés folyamatának három fő szakasza – a kódolás (vagy bevésés), a tárolás, az előhívás. A kódolás folyamatával kezdődik minden emlékezeti megnyilvánulás, ebben a folyamatban elhelyezünk valamilyen információt a memóriánkba (pl. megjegyzünk egy illatot, egy szót, egy mozdulatot). A második szakasz a tárolás szakasza, ekkor kerül

megőrzésre a memóriában az információ. A harmadik szakasz az előhívás szakasza, ekkor visszanyerjük a memóriánkból a tárolt információt (pl. az illat, a szó, a mozdulat felelevenítése). A tanulás során szükség van mindhárom szakaszra, ahhoz, hogy emlékezetünk eredményesen támogassa a tanulás folyamatát. Azonban időnként az emlék torzulhat, elveszhet, vagy ki sem alakul a tanulás folyamán (Balogh, 2006).

A mindennapi szóhasználatban tanuláshoz nevezzük általában az ismeretek elsajátítását, azon felül is elsősorban az emlékezetbe vésést. Az emlékezés funkciója, hogy a múlt tapasztalatait elérhetővé tegye a jelen döntéseinek meghozatalához. Az átélt események, tapasztalatok, látott, hallott információk, történések **engram** (emléknyom) formájában leképeződnek és rögzülnek a tudatban.

A tanulással legszorosabb kapcsolatban van az emlékezés. Az emlékezés jelenségei része a tanulási folyamatnak. Az emlékezés nemcsak célja vagy végső eredménye a gyakorlásnak, de alapvető fontos tényezője, sőt kiváltója is. Az egyes ismétlések során sorjában elraktározott információk beépülnek a korábban szerzett tapasztalatok rendszerébe, új egységeket kialakítanak ezekkel az információkkal és jelentősen befolyásolják a tanulási folyamat további menetét az elsajátítás jellegét és mértékét (Falus, 2003).

A tanulás az információk rögzítését és tárolását jelenti. Ha a tárolás sikeres a hatékony felhasználás azon is múlik, hogy megfelelő időben, megfelelő módon hozzá tudunk-e férni az információhoz. A jó, hajlékony és hatékony előhívási képesség legalább annyira fontos, mint a megfelelő információátviteli képesség. A tárolás és az előhívás nem tekinthetőek teljesen független funkcióknak, hiszen a legmegfelelőbb előhívási eljárás attól függ, miként lett az anyag eltárolva (Badelley, 2005).

Az információ bevétele annak átformálását jelenti olyan kódformára, amelyet az emlékezet képes tárolni. Amint az információ az emlékezet részévé válik, egy meghatározott kódrendszerbe kerül átírásra. Az emberek különböző módszereket alkalmaznak az információk kódolására. Sokan belső ismétlés útján, akusztikus módon kódolják az információkat, míg mások a vizuális kódolást preferálják. Néhány ember képes a képeket a rövid távú memóriájába csaknem fotografikus pontossággal megőrizni. Percekig is fel tudják idézni a képet, végigpásztazzák azt, majd a legapróbb részletekig visszamenően képesek szavakba önteni a látottakat. Ezt a jelenséget **eidetikus** látásnak nevezik. Az eidetikus kép a szokottnál élesebb, részletekben gazdagabb és tartósabb (Bartlett, 1985).

A különböző mélységben feldolgozott anyagot a memóriánkban őrizzük meg, tároljuk. Minél mélyebb szintű a feldolgozás, annál hatékonyabb az adott anyag megőrzése

és felidézése. Két fő emlékezeti típust különböztetünk meg aszerint, hogy a megjegyzésben melyik tényező játssza a főszerepet. A vizuális típusú ember mindent látás útján fogad be, az auditív típusú viszont a hallottakra emlékszik leginkább.

Az emlékezetünk különböző mélységben dolgozza fel az információkat, és ennek megfelelően tárolja azokat. A feldolgozás mélysége határozza meg az információ megőrzésének és felidézésének hatékonyságát. Két fő emlékezeti típust különböztetünk meg aszerint, hogy a megjegyzésben melyik tényező játssza a főszerepet. A vizuális típusú ember mindent látás útján fogad be, az auditív típusú viszont a hallottakra emlékszik leginkább.

A felidézés a megtanult anyag későbbi előhívását jelenti, bizonyos idő elteltével és adott helyzetekben. A felidézés lehet gépies (reproduktív), azaz a megtanult anyag szóról szóra történő visszaadása, bemagolása. Ilyen reproduktív emlékezet szükséges számok, nevek megtanulása esetén. A felidézés gyakrabban használt fajtája a produktív emlékezet, amikor a megtanult anyag lényegét saját szavainkkal fogalmazzuk meg (Juhász – Takács, 2006).

A felidézést meg kell különböztetni a felismeréstől, attól az élménytől, amikor a jelenlévő ingerek közül valamelyiket ismerősnek találjuk, de önállóan nem lennénk képesek felidézni. Felismerés során a kiváltó ingert összevetjük a róla kialakult emlékképpel, és megállapítjuk az azonosságot és különbözőségeket (Baddeley, 2005).

1.3. Emlékezeti rendszerek

Az emlékezet három szakaszát különbözőképpen tapasztalhatjuk meg a mindennapokban. Vannak helyzetek, amikor csak néhány másodpercre van szükség az információ megőrzésére, míg más esetekben percekig vagy évekig tárolt információkat kell felidézniünk, hogy hatékonyan tudjunk cselekedni. A tárolás időtartama alapján az emlékezetnek két fő típusát szokták megkülönböztetni: a *rövid távú memóriát* és a *hosszú távú memóriát*. Ezekhez kapcsolódik még a szenzoros emlékezetnek (szenzoros tárnak) nevezett egység, amely az észlelés, figyelem és emlékezés folyamatának egyaránt fontos momentuma (Balogh, 2006).

Az emlékezet három szakasza nem minden helyzetben működik egyformán. Az emlékezeti folyamatok attól függően alakulnak, hogy a tárolni kívánt anyagot mennyi ideig szeretnénk tárolni: egy másodpercnél kevesebb ideig, néhány másodpercig, hosszabb időre – több percen, esetleg éven át.

Az alábbiakban részletesen tekintjük át a nevezett szakaszokat:

- **Szenzoros emlékezet**

A környezet információi először a szenzoros tárba kerülnek, amelynek három alapvető sajátossága van:

- az első, hogy a szenzoros tár minden, az érzékszervekbe bejutó információt képes befogadni;
- a második, hogy a szenzoros tár rendkívül tűnékeny, a befogadott anyagot mindössze a másodpercek törtészéig (vizuális információk esetében), illetve néhány másodpercig (auditív információk esetében) őrzi meg;
- a harmadik, hogy az ide került információk azon töredéke, amelyek felkeltik a figyelmünket a rövid távú emlékezetbe kerülnek át (Atkinson-Hilgard, 2005)

- **Rövid távú emlékezet**

A rövid távú emlékezet az a bizonyos következő állomás, ahová a szenzoros tárból a figyelmünket felkeltett információk átkerülnek. Öt alapvető sajátossága van:

- bizonyos szempontból – mivel a rövid távú emlékezetben lévő dolgoknak folyamatosan tudatában vagyunk – megfeleltethető a tudatosságnak;
- az itt tárolt információ állandóan hozzáférhető, ezek alapján hozunk meg döntéseket és hajtunk végre cselekedeteket másodpercek alatt;
- az itt tárolt információ (ha nem ütközik akadályba) kb. húsz másodperc múlva a feledés homályába merül;
- az anyagot a felejtéstől az ismétlés segítségével óvhatjuk meg;
- az itt lévő anyag – miközben átlép a rövid távú emlékezetből a hosszú távú emlékezetbe – az úgynevezett elaboráció során feldolgozásra kerül (Atkinson-Hilgard, 2005)

- **Hosszú távú emlékezet**

A hosszú távú emlékezet az a hatalmas információs tár, ahol az összes, számunkra hozzáférhető információt őrizzük. Alapvető sajátosságai:

- az információkat a különböző elaborációs folyamatokon keresztül a rövid távú emlékezetből kapja;
- kapacitása végtelen;

- az itt tárolt információkat a felidézés során, visszajuttatjuk a rövid távú emlékezetbe, ahol egyrészt különböző műveleteket hajthatunk végre rajtuk, másrészt segítségükkel feladatokat oldhatunk meg (Atkinson-Hilgard, 2005)

A hosszú távú memória egyik része nyelvi, tényszerű adatokat őriz, ez az úgynevezett verbális memória. A felidézésben itt nagyszerepe van az asszociációnak, logikának. A gondolati elemek tárolása az összefüggéseken alapul, az új ismeretet az emlékező tudat összekapcsolja a már meg lévővel. A másik „fiók” epizodikus jellegű, diafilmhez hasonló, képek felvillanásából áll, ez a vizuális memória (Baddeley, 2005).

Az információfeldolgozási megközelítés szerint a külvilágból érkező ingerek kezelése nagymértékben függ az emlékezeti folyamatoktól. A külső tapasztalatokat az érzékszerveink továbbítják a kognitív rendszerek felé, ahol először is a rövid távú (munka) memóriába kerülnek az információk. Itt csupán néhány másodperc erejéig őrződnek meg abban az esetben, ha a munkamemória nem kapcsolja őket össze a múltbeli tapasztalatokkal, amelyek a hosszú távú emlékezetben tárolódnak. A rövid távú memóriából való információ visszanyerésben az ún. pozícióhatás érvényesül: a primácia azt jelenti, hogy a lista elején, a recencia pedig azt, hogy a lista végén szereplő elemekre tudunk jobban visszaemlékezni.

Az emberi emlékezet nagyon fontos sajátossága, hogy az emberek felejtnek. Ha életünk során rögzítenénk minden egyes érzékletet, gondolatot, eseményt, amit csak átéltünk, és szeretnénk mindezekhez hozzá is férni, iszonyú nagy tárolókapacitásra és szinte elképzelhetetlen előhívási rendszerre lenne szükségünk. A felejtés folyamán a lényeges jellemzők kiszűrődnek és megőrződnek, a lényegtelen részletek pedig vagy megsemmisülnek, vagy olyan formába tárolódnak, hogy nem lesznek egykönnyen elérhetőek (Baddeley, 2005).

1.4. Az emlékezet fejlődése

Az ismeretek és a gyakorlati készségek megszerzésében kulcsszerepet játszanak az emlékezeti folyamatok, mint a bevésés, a megőrzés és a felidézés, valamint ezek fejlődése. Az újszülöttek még nem rendelkeznek világról alkotott tapasztalatokkal, így valójában nincs emlékezetük sem. Az emlékezet alapvető funkciója a világról szerzett tapasztalatok rögzítése és későbbi felidézése. Ennek köszönhetően a csecsemő képes az ébrenlét során gyűjtött élményeket megőrizni, és ezekre támaszkodva fokozatosan feltárja és ismeri meg a környezetét. A csecsemők az első év folyamán problémamentesen sajátítanak el különféle képességeket és ismereteket. Az emlékezet, más kognitív folyamatokhoz hasonlóan, fejlődési változásokon megy keresztül és az emlékezőképesség igen gyorsan növekszik az első év

során (Cole-Cole, 2006).

A csecsemőkor első emlékezeti megnyilvánulásai a mozgásba és az érzékelésbe ágyazódnak. Az emlékezés legkorábbi megnyilvánulása az észlelésben megjelenő felismerés. Az anya, vagy bármely emberi arc megjelenésére felélénküléssel, mosollyal reagál, és ez már 1-2 hónapos korban megnyilvánul. Később a tanulás eredményeként felélénküléssel már csak az anyjához hasonló női arcokra reagál, míg 6-7 hónapos korában ismeri fel idegenek közül is az anyát. Az életkorral növekszik az időtartamnak a hossza, aminek az eltelte után a gyermek még felismer egy már egyszer látott tárgyat. Lassabban fejlődik az aktív felidézés. Ennek a fejlődése szorosan összefügg a tárgyállandóság kialakulásával a gyermek életében (Mérei - V.Binét, 1981).

1.4.1. A tárgyállandóság kialakulása

A tárgyállandóság kialakulása azt jelenti, hogy a csecsemő megérti, egy tárgy továbbra is létezik, még akkor is, ha éppen nem látja vagy nincs közvetlen köze a jelenlegi tevékenységéhez. Egy kétéves gyermek néhány nap múlva, míg egy hároméves több hét elteltével is képes aktív felidézésre. Kisgyermekkorban az önkéntelen emlékezet dominál, ahol a gyermek azokat a tárgyakat és szavakat jegyzi meg leginkább, amelyek tevékenységével összefüggésben állnak. A verbális emlékezet kezdeti kialakulása szintén ehhez az önkéntelen emlékezeti folyamathoz kapcsolódik. A kisgyermek elsősorban azokat a cselekvéseket nevezi meg és emlékezik rá, amelyeket ő maga végez, vagy amiket vele végeznek. Azoknak a tárgyaknak a megnevezését tanulja meg, amelyekkel cselekszik.

A tárgyállandóság kialakulásának lépcsőfokai (Margitics, 2011):

- 0-1,5 hónap az újszülött nem keresi a látóteréből kikerült tárgyakat (tapasztalatok hiányában nincs emléknym a tárgyokról)
- 1,5-4 hónap a csecsemő arra fordul, amerre a tárgy eltűnt. A tárgy csak addig van, amíg látja, ha eltűnt, nincs többé
- 4-8 hónap a csecsemő nyúl a részben takart tárgy felé, de abbahagyja, ha az eltűnik. A kendő felemelése után rögtön ránéz a tárgyra, a tárgyak már nemcsak felbukkannak és eltűnnek, hanem vissza is térhetnek, van már emlékezeti megfelelőjük, kialakul a ráismerés elemi formája
- 8-12 hónap a csecsemő keresi a teljesen elrejtett tárgyakat, az eredeti helyen keresi akkor is, ha a szeme láttára tették egy másik helyre. A tárgy, mint érzékleteitől

független dolog nem létezik a számára, hanem egy helyzetet ismétel meg, egy cselekvést végez el újra. A tárgy egy helyzeti mozgásos sémának a része, amelyet a cselekvés fog össze, a cselekvés tagol

- 12-18 hónap a csecsemő keresi a tárgyat, miután látta, hogy hova tették, de nem törődik vele, ha nem találja. Már nem egy cselekvést ismétel meg, hanem maga a tárgy vezérli, ott keresi, ahol eldugták. Kialakult a tárgy, mozgástól független emlékezeti megfelelője, a tárgyállandóság

1.4.2. Gyermekkori emlékezet

Az emlékezet első jelei tehát már csecsemőkorban megjelennek, a felnőttkori epizodikus emlékezet mégis alig, vagy egyáltalán nem tartalmaz emlékeket az első három életéből. Ezt a jelenséget *infantilis amnéziának* vagy kisgyermekkori amnéziának nevezik. A magyarázatára több elmélet is született a kutatások során. A pszichoanalitikusok szerint a belsővé váló társadalmi elvárások hatására bekövetkező elfojtások hatására jön létre. A modern emlékezetkutatások szerint a kisgyermekkori emlékek azért nem épülnek be a felnőtt emlékezeti rangsorába, mert nem rendelkeznek olyan tematikus szerkezettel, ami lehetővé tenné a későbbi felidézésüket. Ennek a létrehozása megértés függvénye, amivel a csecsemő még nem rendelkezik. Az első három évben az emlékek lazán összefüggő képek, asszociációk sorozatát alkotják, amelyeknek a felidézése tematikus szerkezet híján rendkívül nehéz (Baddley, 2005).

Bár a kisgyermekkori amnézia jelensége már igen régóta ismert, még manapság is igen nehéz tanulmányozni. Az egyik nehézséget az jelenti, hogy nem igazán tudják felmérni a felnőttek által felidézett gyermekkori emlékek pontosságát, hiszen több évtized is eltelt azóta, hogy ezek az események megtörténtek. A másik kérdés, hogy vajon a felnőttek valóban emlékeznek az általuk felidézett gyermekkori emlékekre, vagy inkább másoktól tudják, hogy azok az események megtörténtek (Baddley – Eysenck – Anderson, 2010).

Igen ritka (ám nem lehetetlen), hogy 3 és fél éves kor előtt történt eseményekre felnőtt korban emlékszünk. Azokra az emlékekre, amelyek túléltek ezt az időszakot, jellemző, hogy időtlenek, több előhívás alkalmával sem következetesek, mindössze élménytöredékek és érzelmileg túlfűtöttek. A kisgyermekesek múltra vonatkozó beszámolóit gyakorlatilag a felnőttek (legtöbbször a szülők) építik ki, hogy az elbeszélésnek mind a tartalma, mind a kerete a felnőttektől származik. A nyelvi szocializáció során a felnőttek fokozatosan egyre összetettebb és gazdagabb módozatokba vezetik be gyermekeiket a tekintetben, hogyan

beszéljenek korábbi tapasztalataikról. Másodsorban a gyermekek fejlődő nyelvi készsége is lehetővé teszi, hogy a felnőttek elbeszéléseihez közeledő formában építsék ki és kommunikálják emlékeiket, hogy a kicsik szülei közvetítésével tanulják meg az emlékezés elbeszélő formáját (Király, 2002).

Emlékező párbeszéd a családban vagy baráti körben folytatott beszélgetések jelentős része. A közös emlékezés és az emlékező beszélgetés már az élet nagyon korai időszakában megjelenik, amint egy gyerek kimondja első szavait, szülei emlékező párbeszédet kezdeményeznek. A kisgyermek e párbeszéd révén tanulja meg a nyelvi felidézés narratív kötelékét, ezen keresztül mélyül el az emlékezeti rendszereik összehangolása, újraformálása. Amikor az első párbeszéd megjelenik (kb. a gyerekek másfél, két éves kora körül), a gyermek jóformán semmit sem tesz hozzá ezekhez a beszélgetésekhez. A szülők irányítják az emlékek felidézését, még akkor is, ha az a gyermek emléktöredékének utalásszerű megjelenésére épül is. Három-négy éves korukra válnak a gyerekek valódi emlékező beszélgetőpartnerré, azaz érdemben kezdenek hozzájárulni a beszélgetésekhez. Ezek a párbeszéd a szülő és a gyermek emlékező együttműködéséről, együttes építkezéséről szólnak (Király, 2011).

A gyermek olyan világba születik, amelyet történetek szönek át, és ebbe a világba ő maga is korán kezd bekapcsolódni. A szülő és kisgyermek már a legkorábbi időktől „beszélget” egymással a múltból, például, milyen volt az élet a baba születése előtt vagy a terhesség alatt. Egy csecsemő már ebben a korban is figyel ezekre a beszélgetésekre, bár inkább magára a kommunikációs folyamatra és az anyai szeretet nyújtotta figyelemre koncentrál, nem a tartalomra. A közös emlékezés így együttműködésen alapuló tevékenység, ahol a személyes bevonódás a kulcsfontosságú. Más szavakkal, ez egy olyan folyamat, amely során a gyermek megtanulja, hogyan oszthatja meg élményeit másokkal (Torma, 2016).

A gyermek másképp gondolkodik, tehát másképp is emlékezik, mint a felnőtt. Emlékezete segíti a sémák kialakításában, a mozgás, a beszéd rutinná válásában. A gyermekkor emlékei egyfajta lazán összefüggő képsorozatra hasonlítanak, a felnőttkorban néha hirtelen ízek, illatok, hangok, színek villannak fel, s idéznek fel homályos emlékeket. A gyermek jelen időben beszél az emlékeiről, mert az új ismeretet beépíti a tudásába, az új nyilván már nem emlék. Például életében először lát egy zebrát, ez új a számára, jelenben mesél róla, mert új, tehát „most van”. Ha mesélnie kell valamiről, elsősorban a folyamatról beszél, cselekvésekre emlékszik, míg a felnőtt a cselekvések célját tartja fontosnak (Margitics, 2011).

II. EMLÉKEZET ÉS AZ ÓVODÁSKOR

Az emlékezet nagy fejlődésen megy keresztül óvodáskorban. A beszéd és az emlékezet fejlődésével a gyermek számára nagymértékben megnövekszik az őt körülvevő tárgyi és társas világról szerzett információ és tudás mértéke. A tárgyaknak és eseményeknek már nem kell jelen lenniük, hogy gondolni lehessen rájuk. Mind a rövid idejű, mind a hosszú idejű emlékezeti tár kapacitása jelentősen megnövekszik ezekben az években.

A rövid idejű emlékezeti tár kapacitásának fejlődése:

- Négy éves korban: tíz felmutatott tárgyból négyet, tíz felolvasott szóból kettőt tud megjegyezni
- Öt éves korban tíz felmutatott tárgyból ötöt, tíz felolvasott szóból négyet tud megjegyezni
- Hat éves korban tíz felmutatott tárgyból hetet, tíz felolvasott szóból ötöt tud megjegyezni

A hosszú távú emlékezeti tárba való átkerülést elősegítő bevésés mechanikus, ismétlésen alapszik. Elsősorban olyan kapcsolatok vésődnek be és őrződnek meg az óvodás emlékezetben, amelyek térben vagy időben állandóan ismétlődnek. Fontos a jó hangzás, a ritmus, elsődlegesen nem a szöveg tartalmára figyelnek. Az emlékéanyag, tartalmát tekintve elsősorban képszerű, megőrzésében az érzelmi színezet, felidézésében pedig a spontán jelleg dominál. Az óvodás emlékezete nem megbízható, az emlékéanyagból eltűnhetnek részletek, megváltozhat az időrendi sorrend. Megfigyelhető a részletek viszonyítás nélkülisége is, az emlékképek közötti kapcsolat labilis (Margitics, 2011).

Kiscsoportos korban az óvodáskorú gyermekre az önkéntelen figyelem jellemző. Arra képes figyelni, ami érzelmileg megragadta, ami iránt kellően felkeltették az érdeklődését, ezért fontos a felnőtt részéről a motiváció, a hangulati megalapozás. Hasonlóan a figyelemhez, az emlékezetre is spontán jelleg, az önkéntelenség jellemző, azaz emlékképei önkéntelenül rögzülnek, elsősorban az őt érzelmileg megragadó dolgokat, történeteket jegyzi meg. Öt éves kortól az önkéntelen jelleget felváltja a szándékos emlékezet, tudatos, akarattal koncentrál, és megpróbál megjegyezni dolgokat. Ugyanilyen minőségi változást jelent, hogy mechanikus emlékezete mellett egyre nagyobb szerepet kap a logikus emlékezet is, azaz értelmezi a megjegyzendő dolgokat, ami által emlékezete hatékonyabbá válik. Az óvodás emlékezete nem megbízható, fejlődése az aktív beszéd elsajátításának folyamatába ágyazott.

Óvodáskorban sokkal eredményesebb lehet az emlékezés, ha cselekvéshez kötött. Ha manipulálhat, játszhat egy tárggyal, azt jobban emlékezetébe tudja vésni, mint aminek csak a nevét hallja. Játékszituációban az emlékezeti tevékenység hatékonyabb, mint közvetlen feladathelyzetben (Kiss, 1999).

Az óvodás gyermek viszonylag könnyen és nagy mennyiségű mesét, verset képes emlékezetébe vésni, ami nem kíván tőle különösebb erőfeszítést. A versek, mondókák rengeteg olyan szót, kifejezést tartalmaznak, aminek értelmét még nem tudja, vagy nincs is értelmük. Az emlékezetbe vésést ebben az esetben a rím, a ritmus, a fordulatos szókapcsolatok, a jó hangzás és a gyakori ismétlés segíti. Óvodáskorban a különböző feladatok, megbízatások, valamint az intellektuális fejlődés, a gondolkodási műveletek és az akarat fejlődésének hatására megjelenik a szándékos emlékezet (Bartlett, 1985).

2.1. Az emlékezet fejlesztése óvodáskorban

Az emlékezet fejlesztése fontos és összetett feladata az óvodai nevelésnek. Egyfelől az önkéntelen emlékezetből kiindulva kell eljutnia a gyermeknek a szándékos emlékezet kialakulásáig; másfelől a mechanikus emlékezet mellett a gondolati emlékezet fejlesztését kell előtérbe helyezni, továbbá az emlékezet fejlesztése magában foglalja az emlékezet terjedelmének fejlesztését, s végül elő kell segíteni az emlékezet kiválását az észlelésből. Mivel az óvodáskor kezdetén az emlékezet önkéntelen jellegű, a kisgyermek még nem törekszik valaminek a tudatos bevésésére és pontos felidézésére. A három-négyéveskorú óvodás minden mérlegelés nélkül válaszol a kapott kérdésekre, az öt-hatéves pedig már töpreng és bosszankodik az óvodapedagógus sürgető megjegyzései miatt. A szándékos emlékezet fejlesztésére sok olyan tapasztalatszerzési alkalomról kell gondoskodni, amely könnyen és erősen kötődik a gyermek valamilyen előzetes ismeretéhez (Kovács – Bakosi, 2004).

Kívülről szemlélve a kisgyermek fejlett mechanikus emlékezetéről beszélhetünk, mondván, hogy a hároméves gyermek emlékezetébe vés és fel is idéz olyan szavakat, mondatokat, amelyeknek értelme még nem lehet ismeretes számára. Tudatában ilyen felidézés esetén nem a szavak jelentése, hanem hangállományuk és ritmikai szerkezetük jelenik meg. A rím, a ritmus az az objektív alap, amelyre a különféle szavaknak és szókapcsolatoknak, mondókáknak és verseknek emlékezetbe vésésére támaszkodik. De a mechanikus emlékezet már ebben a korban sem mentes a gondolati elemektől. A mechanikus és a gondolati emlékezés mind gyakrabban egybefonódva jelenik meg, különösen a szándékos emlékezet esetében. Például, amikor az óvodapedagógus azt mondja: „*Azt a bácsit, aki ezt a finom*

zsemlét (kenyeret), süttötte, péknek nevezzük”, akkor a gyermekben a látottak és hallottak szándékosan és gondolatilag rögzülnek.

Az emlékezet fejlesztése magában foglalja terjedelmének fejlesztését is, amelynek fejlődése állandó folyamat. A hosszú távú memória befogadása folyamatosan bővül, s az elraktározott emlékképek a viselkedés természetes részévé válnak. A rövid távú emlékezetbe jutott információk összekapcsolódnak a hosszú távú emlékezetben tárolt tapasztalatokkal, amelyek vagy felhasználásra kerülnek vagy feledésbe merülnek. Sok gyakorlási alkalommal az óvodapedagógus el tudja érni, hogy az emlékezetbe fokozatosan több tárgy, a tárgyak többféle tulajdonsága raktározódjon el. Az emlékezet terjedelmének növekedése nélkül nehezen volna elképzelhető az előző tapasztalatokra épülő játék, a séták, kirándulások élményanyagának számbavétele (Kovács – Bakosi, 2004).

Az emlékezet fejlesztésének óvodai feladata, annak elérése, hogy az emlékezet kiváljon az észlelésből, amely a szándékos emlékezet fejlesztésével párhuzamosan érhető el. Az emlékezet bármelyik vonása a spontán bevésés mellett az óvodapedagógus által tudatosan szervezett játék és játékos gyakorlatok beiktatásával fejleszthető.

Ugyanakkor a kompetencia és az inkompetencia sajátos mintázata mutatkozik meg a gyermekek emlékezési képességében: „*A gyerekek könnyen felidézik kedvenc dinoszauruszuk nevét, az állatkerti látogatás részleteit vagy kedvelt játékaik helyét. Ha azonban arra kéri őket, hogy jegyezzenek meg néhány játéktárgyat, nehézséget jelent azok azonnali felidézése*” (Cole – Cole, 2006, 342 p.). Mind a bevésés, mind a megőrzés és felidézés eredményessége nagyban függ a tárgyak, események kedvező hatásától a gyermekekre.

Az emlékezést segítő tényezők:

- játékos szituáció
- szereppel való azonosulás
- mese, vers, mondóka
- rím, ritmus, ismétlés

2.2. Az emlékezet fejlesztése mesével

A mese egy olyan irodalmi műfaj, amely utat mutat a gyermeknek, hogyan fedezze fel identitását, és hogyan találja meg helyét a világban. Számos területen fejti ki jótékony hatását: az érzelmi intelligencia, a kreativitás, a képzelet, a fantázia, az emlékezet, a gondolkodás

fejlesztésének egyik legfontosabb eszköze. Emellett a beszédre, a szókincre, a kifejezőkészségre van pozitív hatással. A mesének továbbá fontos funkciója az is, hogy megnyugtassa, kikapcsolja és feltöltse a gyermeket.

A gyermek emlékezeti tevékenységének kapcsolatát a mesehallgatással Schleinerné (2007) a következőképpen fejti ki: *„A mese bevésését és felidézését elsősorban azok az érzelmek segítik, amelyeket a mese hallgatása közben a gyermek átél. Azonosul a mese hőisével, ez segíti őt az emlékezeti tevékenységében. Az emlékezet hatékonysága annál nagyobb, minél tágabb lehetőség nyílik a mesehőssel való együttes cselekvésre, küzdelemre”*. A kiscsoportos gyermek még változtatás nélkül ugyanabban a formában szeretné visszahallani a mesét, hiszen az ismerős szavak jelentenek számára örömet. Egyáltalán nem zavarja, ha ugyanazt a történetet többször hallja.

Már ekkor képes arra, hogy könnyen emlékezetébe vésse információkat úgy, hogy ez nem jelent számára különösebb erőfeszítést. Ekkor a megjegyzett szavakat vagy szókapcsolatokat inkább érdekességük, hangzatosságuk, vagy az érzelmi átélés miatt jegyzi meg, hiszen sok esetben azok értelmét, tartalmát még nem tudja felfogni.

Óvodáskorban a különböző feladatok, megbízatások, házi feladatok kapcsán, továbbá az intellektuális fejlődés, a gondolkodási műveletek, valamint az akarat fejlődésének hatására megjelenik a szándékos emlékezet. A felidezés szándéka egészen korán jelentkezik a felnőttek kérdéseinek hatására. A bevésés akaratit jellege csak a korszak második felétől alakul ki. A gondolkodás fejlődése nagyban hozzájárul ahhoz, hogy emlékezeti teljesítménye fokozódjon. A rendezést, besorolást, csoportosítást és egyéb műveleteket igénylő feladatok, elősegítik a logikai emlékezet fejlődését (Mérei – V.Binét, 1981).

Az óvodáskori emlékezetnek óriási jelentősége van a személyiség egészének fejlődése szempontjából. Ebben a fontos életszakaszban kapcsolódik be az emlékezet a személyiség kialakulásának egységes folyamatába

Emotív és kognitív képességeit aktívan mozgósítja a mesékbe belefeledkező gyermek. Gondolkodási műveleteket végez: összehasonlít, analizál, ítéleteket alkot, következtet, általánosít. A meseszövegek megalapozzák idő- és térszemléletének kialakulását, megerősítik a távolság, az irány, a nagyság és a forma észlelését. A szinkretikus sémák, a szóingerek aktivizálják előzőleg szerzett ismereteit, emlékképeit, képzeteket. Az emléktanyag újra feltöltődik feszültséggel, és újra hat. A mesét hallgató gyermek gondolkodása, ismeretrendszere az esztétikai élmények, a katarzisz hatására bővül és megszilárdul (Mérei – V.Binét, 1981).

Az emlékezetünkben vagy tudat alatt tárolt információk, érzelmi feszültségek

egészséges és eredményes feldolgozása, nem más, mint belső képkészítés (elaboráció). A gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája a belső képalkotás. A belső képkészítés úgy történik, hogy a gyermek a látott, hallott és érzékelt dolgokat rögzíti, majd ezeket pozitív vagy negatív érzelmi színezettel látja el. A belső képek erős érzelmi töltettel rendelkeznek, összekötik a gondolatokat az érzelemmel. A gyermek mintegy szemünkbe akasztja a tekintetét, néz ránk elámulva, ugyanakkor látszik a szemén, hogy valójában nem minket lát, nem minket néz, hanem miközben azt mondjuk, hogy felhúzta a hétmérföldes csizmát, átlépte az ezüsthegyét, átlépte az aranyhegyet, átlépte az Óperenciást – befelé néz, belső mozit perget, azt a képet figyeli. Ez a mesehallgató gyerek különös, kettős tekintete (Kádár, 2013).

A meseélmény gazdagítja a gyermeki személyiséget, formálja az esztétikai, erkölcsi érzelmeket, fejleszti az értelmi képességeket (emlékezet, gondolkodás), kibontakoztatja a gyermeki világgépet és az anyanyelvi-kommunikációs képességeket. A gyermekek a beszéd talán legváltozatosabb kellékárát sajátíthatják el a mesékből. A mesetudat és az empátikus képességek révén megjegyzik a mese jellegzetes nyelvi fordulatait, mondatpaneljeit, szövegrészleteit (Tancz, 2009).

A 3 év körüli gyermek a tágabb világ ismeretlen dolgait ábrázoló képeskönyveket szereti. A játékbolt kirakatából sóvárgott játékszerek, a felnőttek tárgyai, közlekedési eszközök, házi- és vadállatok, szép virágok, lepkék, bogarak, gyerekek, anya, apa képét találja bennük. A képeskönyveket nézegetve új ismereteket gyűjt. Ezek a könyvek az éntudat megerősítésének eszközei. A gyermek kezd kilépni „a világgal teljesen egy vagyok” érzésből, rájön, hogy énje a külvilágnak nem része, hanem szemlélője (Zilahi, 1994).

4 éves kor körül a képeskönyvek kedvelése mellett megjelennek a folyamatos történetet tartalmazó, szöveg nélküli és szöveges lapozgatók. Három – négy ismétlés után a kép és szöveg összetartozik, most már a kisgyermek is mondja, „olvassa” a felnőttel. Megjelenik egy új igény is, amit a gyermek egyetlen szóba sűrit: „Mesélj!”. Ez még a kurta mesék és hosszú játékok kora. A kis elbeszélések során a megtörtént dolgok emlékképei megszilárdulnak, az átélés tudata megerősödik. Az emlékek megőrzésének és felidézésének alapja, amikor a gyermek rájön, hogy az egymást követő dolgok összetartoznak. Így lesz a későbbi tanulás első öntudatlan lépcsőfoka a folyamatosság élménye. A meséléssel a felnőtt példát mutat arra, hogyan kell az élményeket tagolni, szavakra áttenni. A beszéd segítségével részletesen, tisztán kirajzolt emlékképek jobban tárolhatóak és könnyebben felidézhetőek, játékba, beszélgetésbe beilleszthetőek (Zilahi, 1994).

2.2.1. Meseválasztás az óvodában

A meseválasztásnak igazodnia kell a gyermekcsoportok életkorához, összetételéhez. Az, hogy egy gyermeknek az adott életkorban melyik a legmegfelelőbb, legfontosabb mese, attól függ, hogy hol tart a fejlődésben, hogy éppen milyen problémák foglalkoztatják (Dankó 2004).

3–4 éves kor (kiscsoport)

A 3–4 éves gyermek felfedező tevékenységében még jelentős a nyelvi információkkal kísért mozgásos tapasztalatszerzés. Gondolkodása szorosan kapcsolódik a cselekvésekhez, és még bizonytalan a térbeli viszonyok megértésében és az időbeli meghatározások alkalmazásában. Emlékezete már verbalizálódik, de továbbra is szorosan összefonódik a tevékenységekkel. Szókincse még korlátozott, ami nehezíti a bonyolultabb és hosszabb mesék megértését és élvezetét. Az egyszerű felépítésű, ismétlődő elemeket tartalmazó lánc-, halmozó- és mondókamesék, valamint a rövidebb több részből álló állat- és novellamesék felelnek meg leginkább az ő érdeklődési körének és feldolgozási képességének. Ebben az életkorban az emlékezet fejlesztésére az érdeklődést ébren tartó, fokozó szavak, szófordulatok, a ritmikus ismétlődések, a tö-, bővített és mellérendelő mondatok, a párbeszéd a legfőbb jellemzői és kívánalmi a meseválasztásnak. A mesék témája akkor kelti fel az érdeklődését, ha ezek közvetlen környezetéről és az állatvilágról szólnak, például: „A répa”, „A kóro és a kismadár”, „Iciri –piciri”, „A három nyúl”, „Török és a tehene”, „A kiskakas gyémánt félkrajcárja” stb. című mesék (Dankó 2004).

4–5 éves kor (középső csoport)

A 4–5 éves kor körüli fejlődési szakaszban erősödik a gyermekben az oksági összefüggések keresésének az igénye. A gondolkodási műveletek megjelennek a beszédében is. A „mi ez?” korszakot felváltja a „miért?” („hogyan?”, „honnan?”) korszak. A gyermek figyelemterjedelme bővül, figyelemkoncentrációja erősödik, kialakul szándékos emlékezet. A verbális emlékezet egyre fejlettebbé válik, azonban a közvetlen megfigyeléshez való kötődés továbbra is megmarad. A gyermek mondatalkotása még mindig az egyszerű, tö- és bővített mondatokra, valamint a mellérendelő szerkezetekre épül, de ahogy fejlődik a gondolkodása, úgy kezdenek megjelenni az egyszerű alárendelő szerkezetek is. A gyermekek érdeklődésének megfelelően ebben az életkorban a többfázisú, terjedelmesebb állatmesék, a novellisztikus-realistikus mesék és a novellisztikus tündérmesék csoportjaiból

válogathatunk, például: „A kis gömböc”, „A három kívánság”, „Nyakigláb, Csupaháj, Málészáj”, „A három kismalac”, „Piroska és a farkas” stb. című mesék (Dankó 2004).

5–7 éves kor (nagy csoport)

Az 5–7 éves korú gyermek lázasan kutatja a jelenségek okait. Ismeretei bővülnek, és ezek rendszerezése az elvont gondolkodás felé halad. A verbális és a produktív képzelete tovább fejlődik. Már kiforrott a külső és a belső beszéd, a nyelvi gondolkodás. Ez az életkor a mesehallgatás és a mesetudat formálódásának legszenzitívebb időszaka. A gyermek számára az igazi élményt a terjedelmesebb, cselekményes novellisztikus mesék és a bonyolult elágazásokat tartalmazó tündérmesék jelentik, például: „A szállást kereső róka”, „Az igazmondó juhász”, „Aranyszőrű bárány”, „Hófehérke és a hét törpe”, „Hamupipőke” stb. című mesék (Dankó 2004).

Vegyes életkorú csoportok

A vegyes vagy osztatlan szervezeti csoportokban minden életkorú gyermek meseigényét figyelembe kell venni és ki kell elégíteni. Ügyelni kell arra, hogy az „alapmesék”, visszatérő mesék mellett minden korosztály számára olyanokat is kínálni, amelyek irodalmi élményeket nyújtanak, és biztosítják a megértés és a továbblépés lehetőségét.

A megfelelő meseválasztáson túl természetesen még számos tényező befolyásolja az emlékezet fejlődését, például: a meseélmények gyakorisága, a bemutatás milyensége, az érdeklődéskeltés (motiváció) módja, a mesemondás atmoszférája és hangulata stb. (Dankó 2004).

A mesének „... nem lehet az a célja, hogy valamiféle meghatározott dolgot kínáljon egy bizonyos személynek. Hasonlíthatjuk a mesehallgatást, a mese képeinek befogadását a magvetéshez: ezeknek csak egy része ver gyökeret a gyermek agyában. Egy részük közvetlenül, tudatos szinten kezd hatni, mások a tudattalanban indítanak be bizonyos folyamatokat. Mások hosszú ideig passzívan várakoznak, mígnem a gyermek eléri azt a fejlettségi szintet, amikor ezek a képzetek is gyökeret verhetnek az elméjében, és ismét mások egyáltalán nem vernek gyökeret. De a jó talajba hullott magvakból gyönyörű virágok és sudár fák sarjadnak – azaz elfogadtatnak fontos érzelmeket, elősegítenek felismeréseket, táplálják a reményt, és csökkentik a szorongást –, s ezáltal, mind pillanatnyilag, mind hosszabb távon gazdagítják a gyermek életét.” (Bettelheim, 1985, 214 p.)

2.2.2. Mesemondás, mesebemutatás

Az irodalmi élménynyújtás egyik alapvető módszere a bemutatás, a nevelő mesemondása. A mesék nyelvi-stiláris elemei, emocionális hatásai csak akkor érintik meg a gyermeket, akkor vésődnek az emlékezetbe, akkor válnak aktív verbális kifejezőeszközzé, ha az óvodapedagógus bemutatása modellértékű. A mesemondáskor, mesebemutatáskor többféle módszertani követelményt érdemes szem előtt tartani (Tancz, 2009):

- A mesemondás, mesehallgatás legyen mindennapos tevékenység, váljon mindennapi szokássá az óvodában
- A mesemondás a nap folyamán többféle helyzethez kapcsolódhat: spontán motivációs helyzetekhez, illetve az óvodapedagógus indirekt vagy direkt érdeklődéskeltéséhez. Lehet kötetlen vagy kötött (kötelező) szervezeti formájú. Előnyben részesítendő a kötetlen forma, hiszen az önkéntes, érdeklődésből fakadó részvétel jobban erősíti az irodalommal való találkozás játékos jellegét
- A sikeres bemutatást meghatározza a mesemondás idejének és helyének megválasztása. A nap bármely időpontjában, bármely helyen kezdeményezhető mesemondás. A mesehallgatáshoz minden esetben szükség van a nyugalmas, otthonos, meghitt légkörre és a kényelmes hely megteremtésére. Fontos, hogy minden érdeklődő gyermek jól lássa és hallja a pedagógust. Ne zavarják egymást, és a nevelőnek legyen lehetősége mindegyik gyermekkel felvenni a szemkontaktust
- A magával ragadó tolmácsolást a fejből való mesélés segíti elő legjobban. A bemutatás érzékletességét, képszerűségét a mese nyelvi-stilisztikai eszközei biztosítják
- Az esztétikai élményszerzés töretlen biztosítása érdekében a mesét mindig az elejétől végig, megszakítások nélkül kell bemutatni
- A beleélő szövegtolmácsolás, a megfelelő beszéd- és előadás-technika előmozdítja a fantáziát. A megjelenítés kitűnő eszköze a mesemondásban az úgynevezett egyenes beszéd, amely élesen elkülöníti a leíró és párbeszédese részeket
- A nonverbális kommunikációs megoldások alkalmazása fokozza a bemutatás szemléletességét. A hangszínek, a hangerőnek, a hangmagasságnak, a tekintetnek, a mimikának, a mozgásos kommunikációnak (gesztus, testtartás) hatásos kifejezőereje van
- A mesében szereplő ismeretlen fogalmak, szavak magyarázatára csak akkor van szükség, ha a „nem értés” megzavarja a cselekmény követését, az irodalmi

élményszerzést. A mesehallgatást követően sor kerülhet rövid, egyszerű fogalommagyarázatra, ha a gyerekek ezekre rákérdeznek

- A meséket többször el lehet és el is kell mesélni az óvodában. Az ismételt mesehallgatás a felismerés, a ráismerés örömét jelenti a gyermeknek. A mesével való újbóli találkozás segíti abban, hogy még inkább megjegyezze a számára érdekes cselekményt. Az elhangzás utáni másodszori mesemondást a gyerekek csak egy ideig hallgatják, a mesék periodikus ismétlése a célravezető
- A mese elhangzása után kellő időt kell hagyni a gyermeknek a mese elaborációjára, feldolgozására
- A mese jelentését nem szabad elmagyarázni a gyerekeknek, nem szabad visszakérdezni a történetet és hozzá kapcsolni feladatokat. Ez tönkre tenné, szétrombolná a mese varázsát, amely nagyrészt a talányosságából fakad (Tancz, 2009)

A mese fázisait megjelenítő illusztrációk segíthetik 3–4 éves gyerekek számára a mesék cselekményeinek megértését, a szereplők egymásutániségének emlékezetben tartását. Az életkor előrehaladtával a gondolkodás a konkrétól az elvont felé halad, ezzel párhuzamosan a figyelem felszabadul az érzéki kötöttség alól, és a gyermek képes lesz a tárgyakat helyettesítő szavakra, gondolatokra koncentrálni. Figyelme tehát leválik a tárgy külső látványáról, és átkapcsolódik a belső tevékenységre.

Az 5–7 éves gyerekek ismeretei, tapasztalatai, élményei már bővebbek. Képesek szemléltető eszközök nélkül, csupán a mesélt szöveg hallgatása közben keletkezett képzetek alapján azonosulni a mese cselekményével, szereplőivel, képszerűségével, jelképszerűségével. Ebben az életkorban a szemléltetés nélkül elmondott mesék hatásosabbak, jobban elősegítik az emlékezet, a fantázia, a kreativitás fejlődését.

A memóriában a gyermekek empátiás képességei megőrzik a többször hallott mese jellegzetességeit: a szereplők nevét, a cselekmény fordulóit és helyszíneit, a mese jellegzetes nyelvi és stilisztikai kifejezőeszközeit. Szívesen mesélik a jól ismert meséket. Reprodukív fantáziájuk segítségével felidéznek a mese történéseit, és alkalmazzák a beszédben a mesék nyelvi fordulóit. Produktív fantáziájuk segítségével kiegészítik a hiányzó szövegrészeket, megalkotják a kommunikatív eszközöket. A mesefolytatás módszere részben az emlékezetre, részben az alkotóképességre épül. Az ismert mesemegoldások fejlesztik a gyermek memóriáját, gazdagítják nyelvi kifejezőeszközeit (Tancz, 2009).

2.3. Az emlékezet fejlesztése játékkal

Az ember egész életét végig kíséri a játék. Különösen a gyermekkorban van fontos jelentősége. A játékos tevékenység során tapasztalatokat szerez, érzékeli, észleli, megismeri az őt körülvevő világot. A játék segít, hogy úrrá legyen mozdulatain, fejleszti gondolkodását, emlékezetét, megtanul tekintettel lenni a másokra, megtanul dolgozni és közösségben élni, alkotni. A megismerés mellett különösen az érzelmek világa gazdagodik. A szabályoknak, a játék menetének megtanulásával fejlődik az emlékezte. A játék egy olyan nemes szórakozás, amely a gyermek életkori sajátosságainak megfelelő cselekedeteit a legteljesebben uralja, ugyanakkor képességeit sokoldalúan fejleszti. A játék: mozgást, téri tájékozódást, analízáló-, szintetizáló képességet, alak – forma, azonosság – különbözőséget, emlékezetet, figyelemösszpontosítást, gondolkodást, kitartást, kudarcűrést és a toleranciát fejleszt (Boros-Farkas, 2008).

Az óvodáskor folyamán az emlékezet teljesítménye folyamatosan nő. A gyermek képes arra, hogy igen nagy mennyiségű ismeretet jegyezzen meg. A mechanikus jelleg mellett, fokozatosan megjelenik a logikai emlékezetbe vésés. Ekkor már az emlékezet hatékonyságát értelmi, logikai szempontok érvényesülése is segíti. Különösen magas az emlékezet hatékonysága a játékokban és az azokhoz kapcsolódó szituációkban. Törekszik a pontosságra, hogy a játék még teljesebb legyen, és így még nagyobb örömet jelentsen számára.

A gyerekek a játék útján is ismerkednek a világgal, a tárgyakkal, a tárgyak tulajdonságaival, a valóság jelenségeivel, eseményeivel. Érzékszerveik működése pontosabb lesz, ennek eredményeként észlelésük, megfigyelőképességük, memóriájuk megbízhatóbbá válik (Boros-Farkas, 2008).

A különböző korú gyermekeknek különböző játéktípusokra van szükségük ahhoz, hogy az egyes fejlődési szakaszokon előrehaladhassanak. Az első jelei a játék örömének már megfigyelhetőek a vízben rúgkapáló csecsemőknél, és ez az élmény tovább bővül, ahogy a gyermek fejlődik és egyre többféle tevékenységre lesz képes. 12-13 hónapos korban a gyerekek elkezdik a tárgyakat úgy használni, ahogyan azt a felnőttektől látják. Ez a fajta játéktevékenység attól válik örömtelivé, hogy a gyermek átélheti, hogy képes ezekre a cselekvésekre, egyre biztosabban tudja mozgatni testrészeit, és ha sikeresen végzi el ezeket a mozdulatokat, örömezés tölti el. Eközben persze új felismerésekre és tapasztalatokra is szert tesz (Cole – Cole, 2006).

18 hónapos kor körül pedig olyan módon kezdenek el tárgyakkal játszani, mintha

azok mások lennének, mint amik valójában - ez a szimbolikus játék. Kezdetben még a gyermek maga a cselekvő (eljátssza, hogy eteti magát), később már társas szerepek is megjelennek (azt játssza, hogy az anya eteti a kisbabáját). Az ilyen szerepjátékok az óvodás korban válnak igazán gazdag élménnyé, ekkor bővül ki jelentősen a gyermek társas és élménybeli világa. Bevésődnek a különböző szabályok is a szerepjátékok segítségével (Cole – Cole, 2006).

Tevékenységeik végzése során az óvodások szép lassan egyre kitartóbbá, állhatatosabbá válnak. Szándékos figyelmük, emlékezetük, megfigyelőképességük egyre fejlettebb szintre jut, melyek előfeltételei a későbbi iskolai életnek. A szabályjátékokhoz szükséges szabálytudat, kb. 5 éves kor körül kezd el körvonalazódni. Ezek gyakran értelemfejlesztő játékok, (pl. társasjátékok), de lehetnek különböző mozgásos játékok is, melyek egyértelmű szabályrendszer szerint működnek. Ebben a korban már fontos szerepe van a játékban a társaknak (Cole – Cole, 2006).

A gyermek személyisége, érettségi szintje meghatározza, hogy milyen játék játszható a gyermekkel, milyen képességek, készségek alakíthatóak ki, fejleszthetőek.

Vizuális észleléshez kötött emlékezeti tevékenység fejlesztése:

Adott tárgyakat sok közül kiválasztani, nehezítési fokozat lehet, kérni nem csak a felidézést, hanem az eredeti sorrend felállítását is. Mi hiányzik, mi változott? - a tárgyak sorából kiemelni egy vagy több tárgyat, ezeket kell felidézni, vagy felcserélni a sorrendjüket, amit helyre kell állítani. Képkereső: az előző feladatok megvalósíthatóak képek segítségével is, ebben az esetben a "lépcsőfokok" a következők lehetnek: egyszerű rajzok, geometriai formák, minták, betűk, számok, szótagok, szavak. Képrészletek megjegyzése, memória játékok. Logikai készlet elemeiből alakzat készítése és emlékezetből előállítása. Emlékszínezés: bemutatni egy képet, majd ennek színek nélküli mását kell a gyerekeknek ugyanolyanra színezniük, mint amilyen az eredeti volt.

Auditív észleléshez kötött emlékezeti tevékenység fejlesztése:

Papagájjáték: a pedagógus szavakat sorol fel, amelyeket vissza kell idézni. Névkigyó: az első játékos mond egy nevet vagy egy szót, ezt megismétli a következő és hozzáteszi a sajátját, s így folytatódik, amíg mindenki sorra nem kerül. Koppints, ha hallod!- a pedagógus egy történetet mesél, a mesélés előtt megállapodnak néhány szóban, ha ezeket meghallják a mesében, jelezniük kell a gyerekeknek. Szövegértés hallás után. Hármasszóparancs: a pedagógus

több utasítást ad egymás után, ezeket kell teljesíteni emlékezetből (Boros-Farkas, 2008).

Napjainkban a játékkal kapcsolatos ismeretek központi szerepet játszanak az óvodapedagógiában. Mivel a 3-7 éves korú gyermek tevékenységének célja és terepe a játék, fontos, hogy az óvodapedagógus ismerje a játszóképesség fogalmát, összetevőit, a játéktevékenység szereplőit, fejlesztési lehetőségeit. Legyenek képesek kreatív, fejlesztő hatású játékokat kezdeményezni, melynek során fejleszthető a gyermekek kognitív, szociális és személyes kompetenciája.

2.3.1. IKT alkalmazása a játéktevékenységek során

A mai fejlett technológia is kínál az óvodások számára, olyan játékokat, amelyek fejlesztik a gyermekek emlékezetét. A beregszászi P.Frangepán Katalin Gimnázium bázisóvodájában 2023 októberétől elindult egy program – Digitális OkosJáték Óvodásoknak – a DIOO (Konkolyi, 2021), (lásd 9. számú Melléklet). A játékprogram képességfejlesztő feladatai napjaink elfogadott pedagógiai nevelési, fejlesztési rendszerébe könnyen beilleszthető. Az óvodás korosztály sajátosságainak és igényeinek megfelelő, képességfejlesztést célzó feladatokat tartalmaz.

A DIOO (Konkolyi, 2021) játék 16 képességterületet fejleszt és mér 16 játékba csomagolva, 2234 feladat, fokozatosan nehezedő játék. A mesevilág színei és formái elvarázsolják a kis felhasználót, játszva fejlődik: észrevétlen gyakorol, és új ismeretekkel gyarapszik. Nincs időkorlát a feladatokban, nincs kudarcélmény. Tévesztés esetén azonnali visszajelzés, csak sikeres megoldásnál nehezít a program.

A DIOO (Konkolyi, 2021) – IKT eszköz. Használata számítástechnikai ismeretet nem igényel sem a gyermektől, sem a pedagógustól. Korai gyermekkorban megalapozza a digitális írástudást. A játékok a gyermekek érdeklődésére építenek, a sikerélmény motiváló hatása ösztönzi a problémamegoldást. A szülők és a pedagógusok nyomon követhetik a gyermek képességeinek fejlődését, és az iskolaalkalmassági szint elérését

Fejleszthető képességek:

- Auditív és verbális észlelés, differenciálás *(hangforrások felismerése és megkülönböztetése, beszédértés fejlesztése)*
- Rész-egész, szintézis-analízis, környezetismeret *(alkotókra bontás, alkotókból felépítés, környezeti ismeretek)*
- Finommotorika *(raj és kézügyesség fejlesztése, írás előkészítése)*

- Térorientáció *(sorrend felismerése, mintasor ismétlése, irányok megismerése)*
- Memória *(emlékezet fejlesztése)*
- Logikus gondolkodás *(matematika alapjai, mennyiségi összehasonlítások, relációs szókincs fejlesztése, logikai készségek fejlesztése)*
- Vizuális észlelés és differenciálás *(ábrák közötti különbségek felismerése, ábrafelismerés)*

Mit ad a DIOO a gyerekeknek? - Színes, változatos, sikerélményt nyújtó játékokat. Pozitív visszacsatolás útján felerősített, kudarc nélküli fejlődést és felkészülést az iskolára.

Mit ad a DIOO a szülőknek? - Biztonságos zárt rendszert. Folyamatos visszajelzést arról, hogy gyermekük mivel játszik, hogyan fejlődik. Tájékozódhatnak gyermekük érdeklődéséről, kiemelkedő képességeiről és fejlesztésre szoruló területeiről.

Mit ad a DIOO a pedagógusoknak? - Segítséget a fejlesztéshez. Statisztikai kiértékelést a gyermekek játéktevékenységéről. Gyermekekhez rendelhető szintfelmérő feladatsorokat, és ezek kiértékelését.

A hagyományos óvodapedagógiai módszerek kiegészítéseként tökéletesen sikerült beépíteni a DIOO-t az óvodások mindennapjaiba. Azt tapasztaltam, hogy ezek a játékok sokkal jobban fenntartották a gyerekek figyelmét, mint a hagyományos oktatási módszerek. Kihívásokat és célokat kínálnak, amelyek motiválták a gyerekeket. Lehetővé tette számukra, hogy a saját ütemükben tanuljanak. Mivel minden gyermek különböző képességekkel rendelkezik, így egyéni szinten alkalmazkodtak a játékokhoz. A logikai feladatok és kihívások segítették a gyerekeket abban, hogy megtanulják az összetett problémák megoldását, valamint fejlesztették a kreatív gondolkodásukat. Az azonnali visszajelzések (szintek elérése) növelték az önbizalmukat és fenntartották a motivációt. Egyes játékok együttműködést igényelnek, amely segítette a gyermekek társas készségeinek fejlődését. A digitális okos játékok értékes eszközt jelenthetnek az óvodás korosztály oktatásában, de fontos az egyensúly megteremtése a hagyományos módszerekkel.

III. EMPIRIKUS KUTATÁS AZ EMLÉKEZET FELMÉRÉSÉHEZ

Az emlékezet az egyik legnehezebben vizsgálható képesség, mert a gyermekeknek eltérő az ismeretanyaguk, a tapasztalati háttérük, amit eltérő módon tárolhatnak vagy hívhatnak elő. Az óvodában szerzett ismeretek felidézésével lehetséges az emlékezetéről információt kapni. Ugyanakkor ez sem megbízható, hiszen a gyermekeket az érzelmeik motiválják és irányítják. Tehát ha nincs kedvük válaszolni vagy rajzolni, esetleg feladat- vagy problémahelyzetben reagálni, akkor nem mutatnak való képet a vizsgált emlékezet szintjéről.

Az ilyen korú gyermekek még nem rendelkeznek azzal a szintű verbális és kognitív képességgel, amelyre a hagyományos memóriatesztek épülnek. Azonban vannak olyan kutatási módszerek, amelyek segítségével értékes információkat szerezhethetünk az óvodások emlékezeti folyamatairól.

Az emlékezet felméréséhez fontos figyelembe venni az óvodáskorú gyermek korosztályára jellemző kognitív és nyelvi fejlettségi szintet, valamint az egyéni különbségeket.

Az empirikus vizsgálatot a beregszászi P.Frangepán Katalin Gimnázium Mókuska (nagy csoport) csoportjában végeztem 2023. december 11 – 15 között. A vizsgálat célja, annak feltérképezése, hogyan fejlődik óvodáskorban az emlékezet különböző korcsoportoknál. Alátámasztani, hogy a rövidtávú és a hosszú távú emlékezet vizsgálata során a 6 éves óvodások adnak magasabb arányban pontos válaszokat a különböző feladatok elvégzésekor. A vizsgálatra a mesélés, a közvetlen megfigyelés, a beszélgetés módszerét alkalmaztam.

A gyermekek fejlettségi szintjének megállapítására szolgáló legegyszerűbb és legegyszerűbb módszer a megfigyelés. Egyszerűsége abban rejlik, hogy esetenként eszközigenytelen, a nap bármely időszakában lefolytatható, bármikor megismételhető. A megfigyelés szempontjai: természetes környezetében zajlott, tervszerű és folyamatos volt, meghatározott céllal. A másik alkalmazott módszer a beszélgetés, mely kikérdezés keretében történt, szorosan kapcsolódott a megfigyeléshez. A beszélgetés szempontjai: nyugodt, bizalommal teli, meleg, szeretetteljes légkör; sugalmazó, eldöntendő kérdések mellőzése, megtervezett kérdések (Hegy, 2000).

A vizsgálat a következő hipotézisekre támaszkodik:

1. Az emlékezés fejlődése más és más korcsoportonként.

2. A rövidtávú és a hosszú távú emlékezet vizsgálata során a 6 éves óvodások magasabb értékeket érnek el a különböző feladatok elvégzésekor.

Az elemzés módja kvalitatív (minőség szerinti), nem számszerű adatokkal.

3.1. Az óvodai csoport rövid jellemzése

Az óvodai csoport jellemzése Hegyi Ildikó (2000): „*Fejlődési lépcsőfokok óvodáskorban*” című munkája segítségével készült.

A Mókuska csoportba (nagy csoport) 19 gyermek jár. Ebből 11 gyermek 5 éves, 8 gyermek 6 éves, a nemek aránya: 9 fiú és 10 lány. Ez a kis csapat két éve tevődött össze, más és más óvodákból érkeztek a gyerekek. Első perctől kitűnően érezték magukat az új óvodában, az új csoportjukban, nagyon hamar beilleszkedtek, egymáshoz csiszolódtak. Egészséges családi háttérrel rendelkeznek. Értem ezalatt, hogy mindegyik gyermek gondozott, az óvodai életnek megfelelően jár óvodába, otthoni környezetük nem depriváló (nélkülöző, hátrányos), elhanyagoló. Ezekben a családokban anyagilag és érzelmileg is mindent biztosítanak a gyermekek számára. Lakáskörülményeik kiválóak, autóval rendelkeznek, és gyakran utaznak külföldre is. A szülők aktívan részt vesznek a csoport életében, örömmel vesznek részt az óvodai programokon.

Szorgalmasak, rengeteg kitartás van bennük, kognitív képességük fejlettségüknek megfelelő. Megfigyelőképességük többnyire pontos, figyelmük tartós, emlékezetük megbízható, a felidézésük gyors. Tapasztalataik, ismereteik gazdagok, gyakran kérdeznek. A dolgok, jelenségek közötti összefüggéseket felismerik, a kérdésekre helyesen válaszolnak. A foglalkozásokon érdeklődőek, gyakorlati (manuális) készségeik gyorsan alakultak ki.

Élményeiket összefüggően mondják el, gyakran kezdeményeznek beszélgetést az óvónővel, társaikkal. Kiegyensúlyozott, vidám gyermekek. Önbizalmuk, önfegyelmük megfelelő, akaratuk – kitartó. Feladatokat önként vállalnak és gyorsan megértik. Munkatempójuk gyors, önállóan dolgoznak, de néha segítséget igényelnek.

Van öt gyermek, akik tehetségígérettek. Anyanyelv és kommunikáció terén tűnnek ki. Szókincsük és kommunikációjuk messze túlszárnyalja hasonló korú társaikét. Az öt gyermek mindegyike rendkívül széles szókincssel rendelkezik, gyakran használva bonyolult szavakat és kifejezéseket, például gyakran alkalmaznak szinonimákat. Képesek komplex mondatokban beszélni, és gondolatmenetüket világosan megfogalmazzák. Vitákban logikusan érvelnek, ezzel meggyőzve társaikat. Következetesen mesélnek történeteket, és közben figyelnek az

időrendi sorrendre, a szereplőkre, valamint a cselekmény fő és mellékszálaira. Részt vesznek szójátékokban, rímes feladatokban, és kedvelik a talalós kérdéseket. Kreatívan használják a nyelvet, történeteket találnak ki és szívesen improvizálnak.

A gyermekek szívesen kapcsolódnak be a közös tevékenységekbe, de van olyan gyermek is, aki a játékba belemerülve kimarad az aktuálisan szervezett más közös tevékenységformából, ugyanakkor odafigyel (ez többnyire az 5 évesekre jellemző). A játszócsoportok időről időre változnak, de jelenleg jellemző a konstruáló játék, vannak, akik közösen építenek labirintust, házat, autópályát. A lányok főként együtt babáznak vagy főzőcskéznek. A fiúk általában fiúkkal játszanak, míg a lányok lányokkal. Ez alól is van kivétel: van olyan lány, aki szinte csak a fiúkkal együtt konstruál vagy autózik.

Igazi jó közösségé vált a csoport. A közös feladatmegoldás erősíti a közösségi, baráti kapcsolatokban rejlő kedvező szociális hatást, ezáltal megvalósul az óvodai tanulás elsődleges célja: az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése. Legyen számukra örömforrás a közös játék, a mesehallgatás, a közös mondókázás, verselés.

3.2. A vizsgálat menete

A vizsgálat során a csoportból kiválasztottam nyolc 6 éves gyermeket és nyolc 5 éves gyermeket. A kiválasztási folyamat részletes kidolgozása segített az átláthatóságban és az eredmények értelmezhetőségében. Véletlenszerű kiválasztási módszer:

A vizsgálathoz két csoportot alkottam, mindegyikben 8-8 gyermekkel. Az egyik csoportban kizárólag 5 évesek, a másikban csak 6 évesek vettek részt. A kutatásban részt vevő gyermekek egy meghatározott óvodai intézményből, egy meghatározott óvodai csoportból származtak. Az összes 5 és 6 éves gyermek felkerült a potenciális résztvevők listájára. Mindkét korcsoportból véletlenszerűen választottam ki 8-8 gyermeket. A gyermekek nevét egy listára felírtam, majd az egyes nevekhez egy-egy sorszámot rendeltem. Egy sorsolási rendszer segítségével választottam ki a résztvevőket, mindkét korcsoportból 8 gyermeket.

A kiválasztott gyermekek szüleinek kiküldtem egy részletes tájékoztató levelet a kutatás céljáról és a vizsgálati feladatokról. Csak azok a gyermekek vehettek részt, akiknek a szülei írásban beleegyeztek a részvételbe. A szülői beleegyezések beszerzése után a végleges csoportok kialakultak: nyolc 5 éves és nyolc 6 éves gyermek.

A véletlenszerű kiválasztás célja az volt, hogy minimalizáljam a kiválasztási torzítást, így az eredmények szélesebb gyermekpopulációra legyenek alkalmazhatóak (Falus, 2004).

A vizsgálat a megfigyelés és a beszélgetés módszere által zajlott és a következőket

vizsgáltam:

Rövidtávú emlékezeten belül:

- a) felismerés
- b) kötetlen felidézés
- c) sorrendi emlékezet (szerialitás): vizuális, akusztikus, motorikus (tapintásos)

Hosszú távú emlékezeten belül:

- d) kognitív térkép (téri információ emlékezetben tartása és felidézése)
- e) logikai emlékezet (irodalmi művek, történetek visszaadása)

Rövidtávú emlékezeten belül a legelső vizsgálandó téma a „**felismerés**” volt. A vizsgálatot, irodalmi nevelés foglalkozás keretén belül folytattam le. Az irodalmi élmény befogadásához megfelelő helyszín biztosítása: mesesarok. A következő módszert alkalmaztam:

Eloolvastam egy mesét, melynek címe „A kiskakas gyémánt félkrajcárja” (népmese) (Benedek-La Fontaine-Grimm, 1983) (lásd 1. számú Melléklet), ezt követően szavakat idéztem a meséből. Felismerik-e a mesében elhangzott szavakat. A szavak a következők voltak: „*császár, kiskakas, félkrajcár, gazdasszony, gyémánt, bugyogó*”. A mese olvasása közben a gyermekek figyelmesen és érdeklődően hallgatták a mesét, de többen jelezték felém, hogy a kedvenc meséjük és már többször hallották. A mese elolvasása után megkértem a gyerekeket, hogy figyeljenek rám, mert szavakat fogok mondani a meséből. A fent említett szavak egyesével elhangzása közben mondták, hogy igen felismerik, illetve nem. A megnevezett szavakból a 6 éves gyerekekből öt az összes szót, három gyerek négyet ismert fel, melyek a következők voltak: *kiskakas, császár, gyémánt, gazdasszony*. Az 5 éves gyerekekből három az összes szót felismerte, öt gyerek hármát: *kiskakas, császár, gyémánt*. A két korosztálynál azok a szavak, amelyeket a legtöbb gyerek ismert fel, nem másak, mint: *a kiskakas, a császár és a gyémánt*.

A következő vizsgálandó téma szintén a rövidtávú emlékezeten belül a „**kötetlen felidézés**”. Képeket gyűjtöttem össze (10 db.), melyek a következők voltak: *léggömb, alma, csiga, öntözőkanna, bohóc, egér, hóember, madzag, érem, gomba*” (Foldatoy BT, 2012) (lásd 2. 3. 4. számú Melléklet). A képeket kiraktam az asztalra ugyanebben a sorrendben. Megkértem a gyerekeket, hogy egyesével jöjjenek ki és nézzék meg a képeket, melyre néhány

másodperc állt a rendelkezésükre, majd letakartam őket. Elsőnek az 5 éves gyerekeket kértem meg, hogy sorolják fel miket láttak a képeken. Tíz képből ötöt sikerült felidéznie öt gyereknek, négyet három gyereknek. Majd a 6 éveseket kértem meg ugyanerre, hetet sikerült felidéznie öt gyereknek, hatot három gyereknek.

Harmadik vizsgálandó téma a „**sorrendi emlékezet**” (szerialitás), amelynek három alcsoportja is van: vizuális, akusztikus, motorikus (tapintásos).

1. Vizuális: 5 drb. képet készítettem elő (Krisztal Buk, 2020) (lásd 5. számú Melléklet), amelyek játékokat ábrázoltak. Kiraktam őket a következő sorrendben: *mackó, autó, bűgőcsiga, baba, roller*.

Először az 5 éves gyerekeket kértem meg, hogy pár másodpercig figyelmesen nézzék meg a képeket, mielőtt letakarom, és aztán idézzék fel a megadott sorrendben. A felidézés során négy gyerek a megadott sorrendben idézte fel a képeket, négy gyerek egyet tévesztett. A 6 éveseket szintén megkértem erre a feladatra, akik közül hatan sikeresen teljesítették a feladatot, kettő szintén egyet tévesztett.

2. Akusztikus: ehhez a vizsgálathoz a „Papagáj – játékot” alkalmaztam. A gyermekeknek öt gyümölcsöt neveztem meg, amelyeket a hallott sorrendben kellett visszamondaniuk: *citrom, alma, körte, barack, cseresznye*. A 6 éves gyerekek közül hárman igényeltek segítséget, a többiek helyes sorrendben mondták vissza az elhangzott szavakat. Az 5 éves gyerekek közül négynek sikerült hiba nélkül a feladat, négy pedig segítséget igényelt.

3. Motorikus: testek megtapintása. Ez a vizsgálat a külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal foglalkozás keretein belül valósult meg. Mértani alakzatokat gyűjtöttem össze, amelyeket gyermekeknek meg kellett tapintaniuk, majd sorrendben megnevezni őket. Az alakzatok sorrendben a következők voltak: *kocka, téglá, gömb, kúp*. A gyerekek végigtapogatták az alakzatokat egyesével, majd megnevezték és sorba rendezték. A 6 éveseknél a mértani alakzatok megnevezése és sorba rendezése hat gyereknél volt hibátlan. Az 5 éves gyerekeknél a *kúp* megnevezése segítséget igényelt, de a sorba rendezést önállóan végezték el.

A hosszú távú emlékezet vizsgálata során, azon belül a kognitív térkép vizsgálatát a következő módszerrel hajtottam végre: „Hogyan, milyen útvonalon érkezel meg az óvodába?”. Egyesével tettem fel a kérdést a gyerekeknek és lejegyeztem a válaszukat (a gyermekek válaszai lásd 6. 7. számú Melléklet).

Először az 5 éves gyerekeket hallgattam meg. A feltett kérdésre a 8 gyerekből 4 érdeklődve, bátran válaszolt. A kérdést, csak egyszer kellett feltennem, megértették, nem kértek segítséget. Válaszaik értelmezhető és elég részletes volt. Négy gyermeknek kétszer

ismételtem meg a kérdést, mivel elsőre nem értelmezték. Segítségre és bátorításra szorultak. Válaszaik csapongó volt, nem tartalmaztak részleteket.

A 6 éves gyerekek is érdeklődve és bátran válaszoltak a feltett kérdésre. Kifejezően, gondolkodás nélkül, részletesen meséltek az óvodába vezető útról. 3 gyermek, olyan pontosan elevenítette fel az óvodába vezető utat, némelyik még az utcák megnevezésére is emlékezett. A gyermekek tisztában voltak a jobb és baloldal, irányok megkülönböztetésével, üzletek megnevezésével, a jelzőlámpák számával.

Második vizsgálandó téma, a hosszú távú emlékezeten belül az irodalmi művek, történetek visszaadása. Választásom Zelk Zoltán: „Tavaszi dal” (Zelk, 2005) (lásd 8. számú Melléklet) című versére esett, amelyet 2023 tavaszán tanultunk a gyerekekkel. Maga a versike párbeszédese, dallamos, igen könnyen tanulható.

Elsőnek az 5 éves gyerekeket kértem meg a tavaszváró versike felidezésére. 3 gyermek rávezetéssel, illusztrációval, kulcsszavakkal (őzike, nyuszi, kis madár) emlékezett a vers tartalmára. 3 gyermek segítségével, többé-kevésbé vissza tudta idézni a verset. 2 gyermek egyáltalán nem emlékezett semmire a versikével kapcsolatban.

A 6 éves gyerekeket szintén megkértem a vers felidezésére. Emlékeztetőül itt is használtam a kulcsszavakat (őzike, nyuszi, kis madár), illusztrációt. 4 gyermek hibátlanul, pontosan mondta el a versikét. Arra is emlékeztek, hogy utánozó mozgásokat kapcsoltunk hozzá a tanulás során. 4 gyermeknek csak segítséggel, ismétléssel sikerül elmondani a verset.

A feladatok elvégzéséhez biztosítottam a zavartalan munkavégzést, megfelelő számú és minőségű eszközzel. Minden feladat elvégzése után pozitív dicséretben részesítettem a gyermekeket, hogy ösztönözzem, motiváljam őket. Ezáltal erősödött bátorságuk, önkifejező képességük.

3.3. Összehasonlító elemzés

1. táblázat az 5 éves korcsoport eredményei

Névsor	Kor	Felismerés	Kötetlen felidézés	Sorrendi emlékezet (vizuális, akusztikus, tapintásos)	Elemzés, értékelés: Kortársakhoz képest			Kognitív térkép
					Átlag alatti	Átlagos	Átlag fölötti	Irodalmi művek visszaadása
M.D.	5 éves	3 szó	5 kép	5 ábra, 5 szó, 3 tárgy		+		bizonytalan ²
M.M.	5 éves	3 szó	4 kép	4 ábra, 3 szó, 3 tárgy		+		bizonytalan ²
Cs.Sz.	5 éves	6 szó	5 kép	5 ábra, 5 szó, 3 tárgy			+	magabiztos ¹
P.D.	5 éves	3 szó	5 kép	4 ábra, 3 szó, 3 tárgy		+		magabiztos ¹
Sz.E.	5 éves	3 szó	4 kép	4 ábra, 3 szó, 3 tárgy	+			bizonytalan ²
F.N.	5 éves	6 szó	5 kép	5 ábra, 5 szó, 3 tárgy		+		magabiztos ¹
P.Zs.	5 éves	6 szó	5 kép	5 ábra, 5 szó, 3 tárgy			+	magabiztos ¹
K.E.	5 éves	3 szó	4 kép	4 ábra, 3 szó, 3 tárgy	+			bizonytalan ²

2. táblázat a 6 éves korcsoport eredményei

Névsor	Kor	Felismerés	Kötetlen felidézés	Sorrendi emlékezet (vizuális, akusztikus, tapintásos)	Elemzés, értékelés: Kortársakhoz képest			Kognitív térkép
					Átlag alatti	Átlagos	Átlag fölötti	Irodalmi művek visszaadása
B.R.	6 éves	6 szó	7 kép	5 ábra, 5 szó, 4 tárgy			+	magabiztos ¹
B.B.	6 éves	4 szó	6 kép	4 ábra, 4 szó, 3 tárgy		+		bizonytalan ²
Cs.E.	6 éves	6 szó	7 kép	5 ábra, 5 szó, 4 tárgy			+	magabiztos ¹
L.E.	6 éves	6 szó	7 kép	5 ábra, 5 szó, 4 tárgy			+	magabiztos ¹
Sz.G.	6 éves	6 szó	7 kép	5 ábra, 5 szó, 4 tárgy			+	magabiztos ¹
M.E.	6 éves	6 szó	6 kép	5 ábra, 4 szó, 4 tárgy		+		magabiztos ¹
T.L.	6 éves	4 szó	7 kép	5 ábra, 5 szó, 4 tárgy		+		magabiztos ¹
S.M.	6 éves	4 szó	6 kép	4 ábra, 4 szó, 3 tárgy		+		bizonytalan ²

magabiztos¹ – első hallásra értelmezi az adott kérdést, azonnali válaszadás

bizonytalan² - többszöri hallásra értelmezte az adott kérdést, késői válaszadás

A vizsgálathoz nagy csoportot választottam, amelyben különböző életkorú gyermekek járnak, 5 és 6 évesek. Mindkét korcsoportnál ugyanazokat a módszereket alkalmazva, ugyanazokkal a tárgyakkal, képekkel, ugyanazzal a mesével, utasításokkal végeztem el a vizsgálatokat.

A Rövidtávú emlékezeten belül három témában végeztem vizsgálatot: a felismerésben, a kötetlen felidézésben és a sorrendi (szeriális) emlékezetben. Mind a három témán belül a 6 éves gyerekek adtak magasabb arányban pontos válaszokat a különböző feladatok elvégzésekor.

A „**felismerés**” témakörben szándékosan választottam „*A kiskakas gyémánt félkrajcárja*” című mesét, mivel igen ismert és népszerű, mint ahogyan ezt több gyermek is jelezte felém. A mesék segítenek az óvodásoknak megérteni és megjegyezni különböző információkat. Ismétlődő elemeket tartalmaznak, karaktereket, helyszíneket vagy eseményeket, amelyek segítenek emlékezni a történetre. A mesék ismételt hallgatása elősegíti, hogy jobban megjegyezzék az információkat és erősítsék az emlékezetüket. Míg az 5 éves gyerekekből háromnak sikerült felismernie az összes szót, addig a 6 évesekből öt teljesített hibátlanul.

A „**kötetlen felidézés**” témakörben, észrevehető volt a rövid idejű emlékezeti tár kapacitásának korcsoport belüli fejlődése. Az 5 éves gyerekek a tíz képből ötöt tudtak megjegyezni, míg a 6 éves gyerekek tíz képből hetet. A felidézés során mindkét korcsoportnál majdnem ugyanazok a szavak szerepeltek: *alma, csiga, bohóc, egér, gomba* – mivel ezek a képek könnyen és erősen kötődhetnek a gyermekek valamilyen előzetes ismeretéhez. Tehát olyan kapcsolatok vésődnek be és őrződnek meg az óvodás emlékezetében, amelyek térben vagy időben állandóan ismétlődnek.

A „**sorrendi emlékezet**” témakörnél a vizuális emlékezeten belül hat 6 éves gyerekek sikerült felidéznie az összes képet a megadott sorrendben és csak kettő tévesztett. Az 5 éves gyerekeknél négynek sikerült, míg négy tévesztett. Az akusztikus emlékezeten belül öt 6 éves gyerek sikeresen teljesített, csak három igényelt segítséget. Míg az 5 éves gyerekeknél négynek sikerült, négy pedig segítséget igényelt. A motorikus (tapintásos) emlékezeten belül a 6 éves gyerekek teljesítettek sikeresen, hatan hibátlanul, kettő segítséggel oldotta meg a feladatot. Míg az 5 éves gyerekek mindnyájan segítséget igényeltek.

A hosszú távú emlékezeten belül két témában végeztem vizsgálatot: téri információ emlékezetben tartása és felidézése, valamint irodalmi művek, történetek visszaadása. Az első témában mind két csoport jobban teljesített, mint a másodikban. Ez azzal magyarázható, hogy a téri információ emlékezetben tartása és felidézése tudatos felidézést igényel és általában egy

időhöz és egy helyhez kötődik – explicit emlékezet. Míg az irodalmi művek visszaadása nem konkrét eseményről szól, hanem inkább tudattalan, érzelmi visszaemlékezés – implicit memória.

Ezek a vizsgálatok egyértelműen mutatják az 5 és 6 éves gyermekek rövid- és hosszútávú memóriájának fejlődését, különféle feladatokon keresztül. Az eredmények összehasonlításából több megállapítást lehet levonni:

A „*Kiskakas gyémánt félkrajcárja*” című mese ismerete segítette a gyermekeknek azonosítani az összes szót. A 6 éves gyermekek jobban teljesítettek az 5 évesekhez képest, aminek egyik oka lehet az előzetes tudás és az ismétlődő elemek könnyebb megjegyzése.

A 6 évesek többet tudtak megjegyezni a képek közül, ami mutatja a memóriatároló kapacitás fejlődését. Az ismétlődő vagy előzetes ismeretekkel rendelkező képek, mint az *alma* vagy *bohóc*, könnyebben rögzültek mindkét csoportban. A 6 évesek mind vizuális, akusztikus és motorikus feladatokban jobban teljesítettek, ami mutatja az összetett memóriafeldolgozás fejlődését.

A téri információ emlékezetben tartása vizsgálatánál mindkét csoport jobban teljesített, ami a helyhez és időhöz kötődő, tudatosan felidézhető memória működését mutatja. Irodalmi művek visszaadásánál a gyermekek kevésbé teljesítettek jól, mivel az implicit emlékezet nehezebben visszahívható, és nem konkrét eseményekhez kötődik. A téri információt könnyebben idézték fel, mint az irodalmi művet, ami arra utal, hogy a konkrét, jól meghatározott eseményekhez kapcsolódó emlékek könnyebben megmaradnak, mint a tudattalan vagy érzelmi visszaemlékezés.

Általánosságban a 6 évesek jobban teljesítettek, ami azt mutatja, hogy ebben az életkorban az információfeldolgozás és a memória kapacitása jelentősen fejlődik. Figyelembe kell venni, hogy a vizsgálati minta mérete kicsi, így az eredmények nem általánosíthatóak teljes bizonyossággal minden 5 és 6 éves gyermekre.

A két felállított hipotézis, bizonyításra került: tehát, az emlékezés fejlődése más és más korcsoportonként, mivel az óvodáskorú gyermekre kiscsoportos korban az önkéntelen figyelem jellemző. Öt éves kortól az önkéntelen jelleget felváltja a szándékos emlékezet, tudatos, akarattal koncentrál, és megpróbál megjegyezni dolgokat. Öt éves korban tíz felmutatott tárgyból ötöt, tíz felolvasott szóból négyet tud megjegyezni; hat éves korban tíz felmutatott tárgyból hetet, tíz felolvasott szóból ötöt tud megjegyezni. Az eredmények bizonyítják, hogy a rövidtávú és a hosszú távú emlékezet vizsgálata során a 6 éves óvodások magasabb értékeket értek el a különböző feladatok elvégzésekor.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az emlékezés folyamata az embert körülvevő világra, az embert érő hatásokra épül. Ezek a hatások, érzékleti képek alakulnak át emlékképekké, amelyek aztán a későbbiekben vagy élénken, vagy halványan jelen vannak tudatunkban, és amelyekre vissza tudunk emlékezni. Az emlékezés lehetővé teszi, hogy eddigi ismereteinkhez az újat hozzákapcsoljuk, régi tapasztalatainkat elraktározzuk, s megfelelő időben felelevenítsük.

Az emlékezet három részre bontható fel: a kódolás, a tárolás és az előhívás szakaszára. A rövid, illetve a hosszú idejű tárolást különböző memória típusok végzik. Az emlékezet fajtája az információk jellegétől is függ (tényekről vagy készségekről van-e szó).

Az emlékezet folyamatának három szakasza különböző módon jelenik meg a mindennapi életünk során. Vannak olyan helyzetek, ahol az információk másodpercekig tartó megőrzésére van szükség, más esetekben a percekig, évekig tárolt információk előhívásával tudunk hatékonyan cselekedni. A tárolás időtartama alapján az emlékezetnek két fő típusát szokták megkülönböztetni: a rövid távú memóriát és a hosszú távú memóriát. Ezekhez kapcsolódik még a szenzoros emlékezetnek (szenzoros tárnak) nevezett egység, amely az észlelés, figyelem és emlékezés folyamatának egyaránt fontos momentuma.

Az ismeretek és gyakorlati készségek elsajátításában központi szerepet játszanak az emlékezeti folyamatok (a bevésés, a megőrzés és a felidézés) és azok fejlődése. Az újszülöttnak még nincsenek a világról tapasztalatai, így igazából emlékezete sincs. Az emlékezet alapfeltétele a világról szerzett tapasztalatok megtartása és későbbi felidézése. Más kognitív folyamatokhoz hasonlóan, fejlődési változásokon megy keresztül és igen gyorsan növekszik az első év során. A csecsemőkori első emlékezeti megnyilvánulások a mozgásba és az érzékelésbe ágyazódnak.

A gyermek másképp gondolkodik, tehát másképp is emlékezik, mint a felnőtt. Emlékezete segíti a sémák kialakításában, a mozgás, a beszéd rutinná válásában. Nagy fejlődésen megy keresztül óvodáskorban. A beszéd és az emlékezet fejlődésével a gyermek számára nagymértékben megnövekszik az őt körülvevő tárgyi és társas világról szerzett információ és tudás mértéke.

Az óvodáskorú gyermekekre kiscsoportos korban az önkéntelen figyelem jellemző. Arra képes figyelni, ami érzelmileg megragadta, ami iránt kellően felkeltették érdeklődését, ezért fontos a felnőtt részéről a motiváció, a hangulati megalapozás. Hasonlóan a figyelemhez, az emlékezetre is spontán jelleg, az önkéntelenség jellemző, azaz emlékképei önkéntelenül rögzülnek, elsősorban az őt érzelmileg megragadó dolgokat, történeteket jegyzi

meg. Öt éves kortól az önkéntelen jelleget felváltja a szándékos emlékezet, tudatos, akarattal koncentrál, és megpróbál megjegyezni dolgokat. Ugyanilyen minőségi változást jelent, hogy mechanikus emlékezete mellett egyre nagyobb szerepet kap a logikus emlékezet is, azaz értelmezi a megjegyzendő dolgokat, ami által emlékezete hatékonyabbá válik.

Az emlékezet fejlesztése fontos és összetett feladata az óvodai nevelésnek. Feladata, annak elérése, hogy az emlékezet kiváljon az észlelésből, amely a szándékos emlékezet fejlesztésével párhuzamosan érhető el. Az emlékezet bármelyik vonása a spontán bevésés mellett az óvodapedagógus által tudatosan szervezett játék és játékos gyakorlatok beiktatásával fejleszthető. Az emlékezést segítő tényezők: játékos szituáció, szereppel való azonosulás, mese, vers, mondóka, rím, ritmus, ismétlés.

Az emlékezet az egyik legnehezebben vizsgálható képesség, mert a gyermekeknek eltérő az ismeretanyaguk, a tapasztalati háttérük, amit eltérő módon tárolhatnak vagy hívhatnak elő. A vizsgálathoz nagy csoportot választottam, amelyben különböző életkorú gyermekek járnak, 5 és 6 évesek. Mindkét korcsoportnál ugyanazokat a módszereket alkalmazva, ugyanazokkal a tárgyakkal, képekkel, ugyanazzal a mesével, utasításokkal végeztem el a vizsgálatokat.

A rövidtávú emlékezeten belül három témában végeztem vizsgálatot: a felismerésben, a kötetlen felidézésben és a sorrendi (szériális) emlékezetben. A hosszú távú emlékezeten belül két témában végeztem vizsgálatot: téri információ emlékezetben tartása és felidézése, valamint irodalmi művek, történetek visszaadása. Minden témán belül a 6 éves gyermekek adtak magasabb arányban pontos válaszokat a különböző feladatok elvégzésekor.

A vizsgálatok elvégzése után az összehasonlító összegzésben láthatjuk, hogy mind a két felállított hipotézis, bizonyítást nyert.

РЕЗЮМЕ

Процес спогаду заснований на навколишньому світі, впливі на людину. Ці ефекти, чуттєві образи, перетворюються на образи пам'яті, які потім або яскраво, або слабо присутні в нашій свідомості і які ми можемо пригадати. Запам'ятовування дозволяє нам додавати нові знання до наявних, зберігати старий досвід і відроджувати його в потрібний момент.

Пам'ять можна розділити на три частини: кодування, зберігання і пошук. Короткочасне і довготривале зберігання виконують різні види пам'яті. Тип пам'яті також залежить від характеру інформації (чи це факти, чи навички). Процеси пам'яті (закарбування, збереження і пригадування) та їх розвиток відіграють центральну роль у набутті знань і практичних навичок.

Дитина мислить по-іншому, тому й пам'ятає не так, як дорослий. Його пам'ять допомагає йому складати схеми, робити рухи, перетворювати мовлення в рутину. Він переживає великий розвиток у дошкільному віці. У міру розвитку мовлення та пам'яті значно збільшується обсяг інформації та знань, які дитина отримує про навколишній матеріальний та соціальний світ. Він вміє звертати увагу на те, що його емоційно захопило, чим він був достатньо зацікавлений, тому дорослому важливо мотивувати, налагодити настрій.

Розвиток пам'яті є важливим і складним завданням у дошкільному вихованні. Його завдання — відокремити пам'ять від сприйняття, чого можна досягти паралельно з розвитком навмисної пам'яті. Крім спонтанної гравюри, будь-яку рису пам'яті можна розвинути за допомогою гри та ігрових практик, які свідомо організовує вихователь дитячого садка. Фактори, які допомагають запам'ятати: ігрова ситуація, ототожнення з роллю, казка, вірш, приказка, рима, ритм, повторення.

Вивчав три теми у межах короткочасної пам'яті: розпізнавання, вільне пригадування та послідовну (серійну) пам'ять. У межах довгочасної пам'яті вивчав дві теми: утримання та пригадування просторової інформації та відтворення літературних творів та історій. У кожній темі діти віком 6 років давали більшу кількість точних відповідей при виконанні різних завдань.

Після проведення досліджень, у порівняльному узагальненні можемо побачити, що обидві поставлені гіпотези отримали підтвердження.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- Atkinson, R. C. – Hilgard, E. (2005): *Pszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Balogh L. (2006): *Pedagógiai pszichológia az iskolai gyakorlatban*. Urbis Könyvkiadó, Budapest.
- Baddeley, A. (2005): *Az emberi emlékezet*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Bartlett, F. C. (1985): *Az emlékezés*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Bettelheim, B. (1985): *A mese bővölete és a bontakozó gyermeki lélek*. Gondolat Könyvkiadó, Budapest.
- Benedek, E. – La Fontaine – Grimm (1983): *Állatmesék*. Püldo Kiadó, Békéscsaba.
- Biczó G. (2022): *Hány éves kortól vannak a gyerekeknek emlékeik?* - <https://gyerekszoba.hu/kisgyerek>. Letöltés dátuma: 2022. 11. 23.
- Boros – Farkas B. (2008): *A fejlesztő játékok és alkalmazása a fejlesztő munka során*. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest.
- Cole, M. – Cole, S. R. (2006): *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Dankó E. (2004): *Irodalmi nevelés az óvodában*. Szakmódszertani kérdések. OKKER Kiadó, Budapest.
- Eysench, M. W. - Baddeley, A. — Anderson, M. C. (2010): *Emlékezet*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Falus I. (2003): *Elméleti alapok a tanítás tanulásához*. In: Didaktika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Falus I. (2004): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Keraban Könyvkiadó, Budapest
- Foldatoy BT (2012): *ABC kártya*. Magyarország.
- Hegy I. (2000): *Fejlődési lépcsőfokok óvodáskorban*. Okker Oktatási Kiadó, Budapest.
- Juhász M. – Takács I. (2006): *Pszichológia*. Typotex Kiadó, Budapest.
- Király I. (2002): *Az emlékezet fejlődése kisgyermekkorban*. Utánzás és emlékezet. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Király I. (2011): *Figyelj, Emlékezz, Gondolkodj! – A kognitív képességek fejlődése*. In: A koragyermekkorai fejlődés természete – fejlődési lépések és kihívások. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest.
- Kiss T. (1999): *A gyermekkor lélektana*. Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár.
- Kovács Gy. – Bakosi É. (2004): *Óvodapedagógia I*. Béke Mgsz. Nyomda, Debrecen.

- Kádár A. (2013): *Mese – pszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban*. Kulcslyuk Kiadó KFT, Budapest.
- Kelemen L. (2001): *Képességmérés az óvodában I*. Poliforma Kft., Hajdúböszörmény.
- Margitics F. (2011): *A személyiség fejlődése*. Debreceni Egyetem Tudományegyetemi Karok, Debrecen.
- Mérei F. - V.Binét Á. (1981): *Gyermeklélektan*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- PP Krisztal Buk (ПП Кристал Бук) (2020): *Розумні картки*. ТОВ ВД – ЛІДЕР, Харків.
- Schleinerne Szányel E. (2007): *Fejlesztépszichológia*. Comenius Kiadó Kft., Pécs.
- Szatmári E. (2009): *Az emlékezet egyes területeinek fejlesztése* - https://www.academia.edu/29333575/Emlekezet_Fejleszteshez_Gy%C5%B1jtemeny.
- Letöltés dátuma: 2009. 08. 12.
- Szilvási M. (2001): *A pszichológia alapjai*. Comenius Bt., Pécs.
- Tancz T. (2009): *Népmesék az óvodai anyanyelvi – kommunikációs nevelésben*. In: Anyanyelv- pedagógia, II. évfolyam. 2009/2 szám. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
- Torma B. (2016): *Hogyan fejlődik gyermekünk emlékezete?* <https://elkizona.blog.hu/api/trackback/id/8752386>.
- Letöltés dátuma: 2016. május 27.
- Zelk Z. (2005): *Tavaszi dal*. Santos Kft., Budapest.
- Zilahi J. (1994): *Mese – vers az óvodában*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet

A kiskakas gyémánt félkrajcárja (népmese)

Volt a világon egy szegény asszony, annak volt egy kis kakasa. Csak ott keresgél, csak ott kapargál a kiskakas a szeméten, egyszer talál egy gyémánt félkrajcárt. Arra megy a török császárt. Meglátja a kiskakasnál a gyémánt félkrajcárt, azt mondja neki:

- Kiskakas, add nekem a gyémánt félkrajcárod.
- Nem adom biz én, kell a gazdasszonyomnak.

De a török császár erővel is elvette tőle, hazavitte, betette a kincseskamrájába. A kiskakas megharagudott, felszállt a kerítése tetejére, elkezdett kiabálni:

- Kukuriku, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom.

Megharagudott erre a török császár.

- Eredj te szolgáló, fogd meg a kiskaklast, hogy ne kiabáljon, vesd bele a kútba.

A szolgáló megfogta, kútba vetette. De a kiskakas csak elkezdte a kútban:

- Szídd fel begyem a sok vizet, szídd fel begyem a sok vizet! - Arra a begye mind felszította a vizet a kútból. A kiskakas megint felszállt a török császár ablakába:
- Kukuriku, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom.

Megint azt mondja erre a török császár a szolgálójának:

- Eredj te szolgáló, fogd meg azt a kiskaklast, vesd belé az égő kemencébe.

A szolgáló megint megfogta a kiskakast, s az égő kemencébe vetette. De a kiskakas megintcsak elkezdte:

- Ereszd ki begyem a vizet, hadd oltsa el a tüzet. Ereszd ki begyem a vizet, hadd oltsa el a tüzet! - Erre a begye mind kieresztette a vizet, eloltotta a tüzet. Akkor megintcsak felszállt az ablakba:
- Kukuriku, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom.

Még nagyobb méregbe jött erre a török császár.

- Eredj te szolgáló, fogd meg azt a kiskakast, vesd bele a méhes kasba, hadd csípjék agyon a darazsak.

A szolgáló belevetette a kiskakast a méhes kasba. Ott megint elkezdte a kiskakas:

- Szídd fel begyem a darázst; szídd fel begyem a darázst.

Arra a begye mind felszította a darázst. Akkor megint felszállt a török császár ablakába:

- Kukuriku, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom.

Már a török császár nem tudta, mit csináljon vele.

- Eredj te szolgáló, hozd ide azt a kiskakast, hadd tegyem ide a bő bugyogóm fenekébe.

Megfogja a szolgáló a kiskakast; a török császár beteszi a bő bugyogója fenekébe.

Akkor a kiskakas megincsak elkezd:

- Ereszd ki begyem a darázst, hadd csípje meg a farát, ereszd ki begyem a darázst, hadd csípje meg a farát.

A begye mind kieresztette a darázst, azok jól megcsipkedték a török császár farát. Felugrik erre a török császár:

- Jaj, jaj, a fránya egye meg azt a kiskakast; vigyétek hamar a kincses kamrába, hadd keresse meg a maga gyémánt félkrajcárját.

Bevitték a kiskakast a kincses kamrába, ott megint elkezd a maga nótáját:

- Szídd fel begyem a sok pénzt, szídd fel begyem a sok pénzt.

Erre a begye mind felszította a török császár három kád pénzét. A kiskakas hazavitte, odaadta a gazdasszonyának; gazdag asszony lett belőle, még máig is él, ha meg nem halt.

l léggömb L

l **l**éggömb L

a alma A

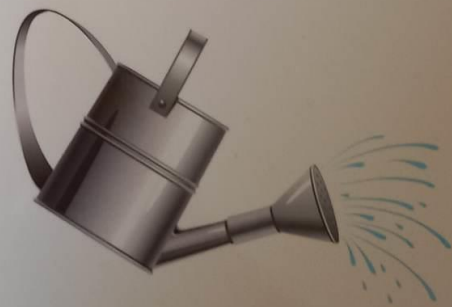
a **a**лма A

cs csiga Cs

cs **c**сига Cs

ö öntözökanna Ö

ö **ö**ntözökanna Ö

b bohóc B

b bohóc B

e egér E

e egér E

h hóember H

h hóember H

dz madzag Dz

dz madzag Dz

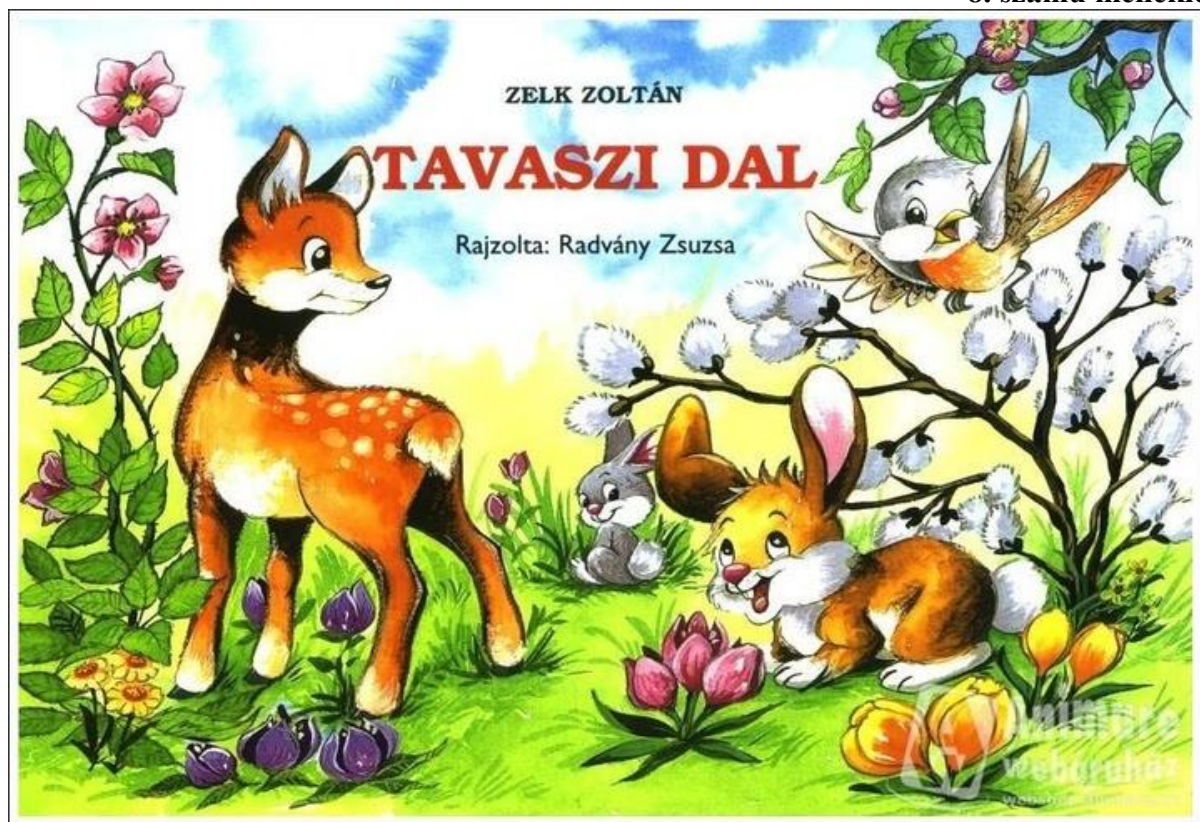
ПП "КРИСТАЛ БУК" (2020): "Розумні картки". ТОВ "ВД-ЛІДЕР", Харків.

5 éves gyerekek válaszai

1. Cs.Sz. – Anyával vagy papival megyek oviba. Van egy benzínkút meg a „Bárva”. Van egy nagy piros paprika, integet. Az iskolánál kitesszük Leót és befordulunk az ovikához.
2. F.N. – Anyával jövök. Látok fákat, házakat. Átjövünk a hídon, bekanyarodunk az ovihoz.
3. M.M. – Autóval jövök apával vagy anyával. Látom a jelzőlámpát, fákat, házakat.
4. P.Dorina. – Anya hoz oviba, autóval. Befordulunk, ott egy iskola meg a régi ovikám. Ott a vasút, utána jelzőlámpa. Ott befordulunk, jön a híd, utána befordulunk az ovikába.
5. P.Zs. – Jánosiból kihajtunk, benzínkút és autómosó. Bejövünk a városba, jelzőlámpák. Oldalt van egy bolt. Lefelé kanyar, sok ház. Átmegyünk a hídon, bekanyarodunk, megint bekanyarodunk, megérkezünk az ovi utcájába.
6. Sz.E. – Nem tudom milyen utca. ATB bolt, utána benzínkút és emeletes házak, utána rendes házak, aztán az ovi.
7. M.D. – Ott megyünk el a házadnál. Láttam a kutyádat, olyan, mint egy póniló. Bekanyarodunk ott egy bolt, meg sok házak. Megint bekanyarodunk, és hipp-hopp, itt vagyunk az oviba.
8. K.E. – Autóval jövünk anyával, apával vagy nagyapival. Falun lakunk, Balázsér. Egyenesen jövünk. Ott van egy paprika, integetős. Kanyarodunk, és itt vagyunk az oviba.

6 éves gyerekek válaszai

1. B.R. – Anyával jövünk oviba, autóval. Kitérünk az utcánkából, látom a régi ovimat. Aztán átmegyünk a vasúton, szokott lezárva lenni a sorompó. Megyünk előre, ott van a jelzőlámpa, ott letérünk jobbra. Átmegyünk a hídon, majd jobbra letérünk, és ott van az ovi.
2. B.B. – Gecsébe lakunk, autóval jövünk. Látok focipályát, aztán felkanyarodunk a sínekre. Lejövünk a kishegyről, balra megint focipálya. Megint lekanyarodunk, megint kanyar és az ovi.
3. Sz.G. – Autóval jövünk anyával vagy apával. Ahol lakunk Balazsér. Három jelzőlámpánál jövünk. Van egy integetős paprika, meg park, kettő is. Átjövünk a hídon, ott van valami folyó, vagy nem tudom. Megint letérünk balra, látom, ahol apa dolgozik, „Hurman”. Megint letérünk és ott az ovika.
4. M.E. – Szemben lakok az ovival, 1 szám alatt. Mellettünk van egy bolt, meg iskola. Hamar itt vagyok az oviba, anya hoz.
5. L.E. – Autóval jövök apával meg anyával. Bene végéről, mindig megállítanak a katonák. Muzsalyba érünk, utána Beregszász. Macsola utcáról letérünk az oviba, jobbra.
6. T.L. – Kifordulunk az Arany Jánosról, ott lakok. Átmegyünk a hídon, aztán balra a „Hurman”. Macsola utca, bekanyarodunk, ott egy iskola. Utána az ovihoz kanyarodunk.
7. Cs.E. – Behajtottunk az utcába, annak a végén van egy templom. Aztán befordulunk, jobbra van egy iskola. Oda fogok járni, Lillával együtt. Jelzőlámpa, híd, utána befordulunk az ovikához.
8. S.M. – Autóval jövünk, anya, apa, Alexandra. Egy nagy piros integetős paprika van. A „Spárnál” meg jelzőlámpa. Egyenes úton van az iskola, ott kiteszük Alexandrát. Jelzőlámpa megint, ott balra fordulunk. Egyenesen megyünk a hídon, utána balra befordulunk az ovihoz.

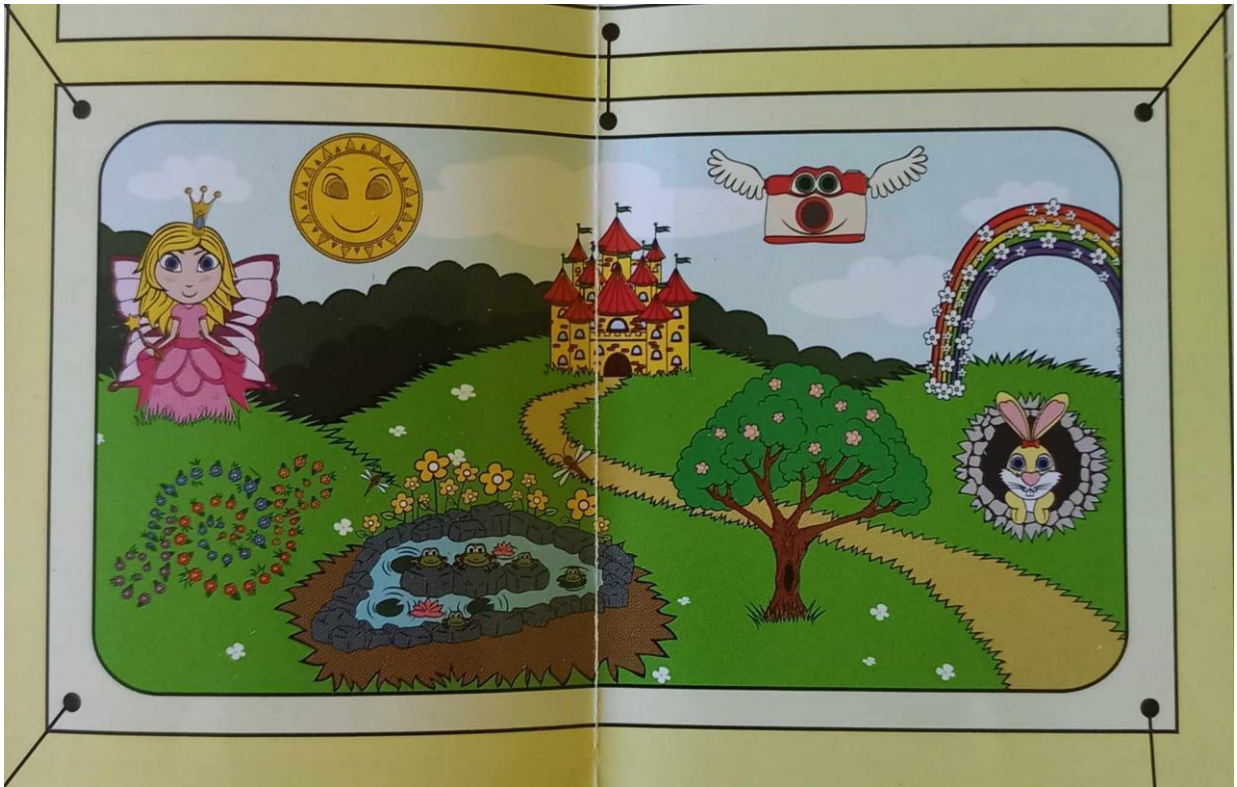

Zelk Zoltán: Tavaszi dal

Egy, kettő, három, négy,
kis őzike, hová mégy?
-Elég, hogyha tudom én:
tavasz elé futok én!

Egy, kettő, három, négy,
te kis nyuszi hová mégy?
-Se erdőbe, se rétre:
a szép tavasz elébe!

Egy kettő, három, négy,
te kis madár vígan légy:
olyan szép dalt daloljál,
szébb legyen a tavasznál!

ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД «ГІМНАЗІЯ ІМ. П.
КАТАЛІН ФРАНГЕПАН»

90202 ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ, М. БЕРЕГОВЕ, ВУЛ.
ЛУЧКАН, 6

E-MAIL:
P.FRANGEPANKATALINGIMNAZIUM@GMAIL.COM
TEL.: +3 806 8 6 8 5 6 3 4 4
ЄДРПОУ: 43697366

РФК

P. FRANGEPÁN KATALIN
GIMNÁZIUM

«P. FRANGEPÁN KATALIN GIMNÁZIUM»

90202 KÁRPÁTALJA, BEREGSZÁSZ, LUCSKAI UTCA
6.

E-MAIL:
P.FRANGEPANKATALINGIMNAZIUM@GMAIL.COM
TEL.: +3 806 8 6 8 5 6 3 4 4
ADÓSZÁM: 43697366

ДОШКІЛЬНИЙ ПІДРОЗДІЛ

Belegyező nyilatkozat – intézményi

Alulírott Gutankovics Szilvia (intézményvezető)
engedélyezem, hogy a II.RFKMF hallgatója Hladomik Klara (hallgató neve)
empirikus kutatást végezzen intézményünkben, szakdolgozatának elkészítése céljából.

Dátum 2023. 12. 06.

Gutankovics Szilvia
Aláírás

Beleegyző nyilatkozat – szülői

Alulírott Koszmeda Diana (szülő)

részletes tájékoztatást kaptam a II.RFKMF hallgatójának empirikus kutatásának céljáról.

Hozzájárulok, hogy Hladonik Klára (hallgató neve), kutatása teljesítése érdekében fényképeket készítsen kiskorú gyermekemről.

Dátum 2024. 03. 11.

Koszmeda Diana

Szülő

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat	37
2. táblázat	37

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Hladonik Klára - Az emlékezet fejlődése óvodáskorban.pdf

Ким подано:

Greba Ildikó

Дата перевірки:

2024-06-02 13:06:07

Дата звіту:

2024-06-02 13:16:05

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

39

Кількість слів:

12077

Схожість 27%	Збіг: 42 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 19 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 3%	Кількість: 42 джерела	Перефразовано: 1214 слова
Цитування 12%	Цитування: 149	Всього використано слів: 3188
Включення 11%	Кількість: 55 включення	Всього використано слів: 1363
Питання 2%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 266 слова